

TÜRKİYE'NİN ÖNEMLİ DOĞA ALANLARI

Katkılarıyla

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Kitapyayinevi

İşbirliğiyle

Editörler

Güven EKEN, Murat BOZDOĞAN, Süreyya İSFENDİYAROĞLU,
Dicle Tuba KILIÇ, Yıldırım LİSE

Yapım Koordinatörü

Gökmen YALÇIN

Coğrafya ve Harita Editörü

Murat ATAOL

Fotoğraf Editörleri

Soner BEKİR, Ali İhsan GÖKÇEN

Bilim danışmanları

Alanlar

Burcu Meltem ARIK, Cem Orkun KIRIÇ, Bahtiyar KURT, Nuri ÖZBAĞDATLI

Bitkiler

Serdar ASLAN, Barbaros DEMİRCİ, Prof. Dr. Tuna EKİM, Prof. Dr. Mecit VURAL

Herpetofauna

Prof. Dr. İbrahim BARAN, Dr. Çetin ILGAZ, Dr. Ali Fuat CANBOLAT, Doç. Dr. Ertan TAŞKAVAK

İçsu Balıkları

Prof. Dr. Füsün ERK'AKAN, Doç. Dr. Ahmet KARATAŞ, Doç. Dr. Mustafa SARI

Kelebekler

Dr. Ahmet BAYTAŞ, Evrim KARAÇETİN

Kızböcekleri

Dr. Vincent J. KALKMAN

Kuşlar

Prof. Dr. Murat BİRİCİK, Ortaç ONMUŞ, Nuri ÖZBAĞDATLI, Doç. Dr. Metehan ÖZEN,
Esra PER, Geoff WELCH, Hilary WELCH

Memeliler

Özgün Emre CAN, Dr. Harun GÜÇLÜSOY, Doç. Dr. Ahmet KARATAŞ, Cem Orkun
KIRIÇ, Yrd. Doç. Dr. Mustafa SÖZEN, Bahar Heike SUSEVEN, Thomas SCHMITZ,
Nuray Güven VERYERİ

“Gönül nasıl toprak altında çürümez ise, gönül mahsulü olan eserler de aynı şekilde ebedileşir. Gönül erleri, hizmetlerini berzah aleminde de devam ettirerek aramızda yaşarlar. Onların ömürleri, yaşayanlardan daha uzundur.”

Mevlana

Bu çalışma, Türkiye'nin en zengin doğal alanları ile ilgili teknik bir envanter özelliği taşımaktadır. Bu envanterin sonuçlarının Türkiye için ulusal veya uluslar arası ölçekte yasal bağlayıcılığı yoktur.

Eken, G., Bozdoğan, M., İsfendiyaroğlu, S., Kılıç, DT., Lise, Y. (editörler) 2006. Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları. Doğa Derneği. Ankara.

ISBN: 978-975-98901-3-1 (TK.NO)
978-975-98901-5-5 (2-C.)

© Doğa Derneği 2006, Ankara

PK 640 06445 Yenişehir Ankara
Tel: +90 312 448 05 37
Faks: +90 312 448 02 58
E-posta: doga@dogaderneği.org
www.dogaderneği.org

Editörler: Güven EKEN, Murat BOZDOĞAN, Süreyya İSFENDİYAROĞLU, Dicle Tuba KILIÇ, Yıldray LİSE

Yapım Koordinatörü: Gökmen YALÇIN

Coğrafya ve Harita Editörü: Murat ATAOL

Fotoğraf Editörleri: Soner BEKİR, Ali İhsan GÖKÇEN

Türkçe Editörü: İbrahim BAŞTUĞ

Bitki Örtüsü Sınıflandırma Uzmanı: Ayşegül DOMAÇ

Bilim danışmanları:

Alanlar: Burcu Meltem ARIK, Cem Orkun KIRAC, Bahtiyar KÜRT, Nuri ÖZBAĞDATLI **Bitkiler:** Serdar ASLAN, Barbaros DEMİRCİ, Prof. Dr. Tuna EKİM, Prof. Dr. Mecit VURAL **Herpetofauna:** Prof. Dr. İbrahim BARAN, Dr. Çetin ILGAZ, Dr. Ali Fuat CANBOLAT, Doç. Dr. Ertan TAŞKAVAK **İçsu Balıkları:** Prof. Dr. Füsün ERK'AKAN, Doç. Dr. Ahmet KARATAŞ, Doç. Dr. Mustafa SARI **Kelebekler:** Dr. Ahmet BAYTAŞ, Evrim KARAÇETİN **Kızböcekleri:** Dr. Vincent J. KALKMAN **Kuşlar:** Prof. Dr. Murat BİRİCİK, Ortaç ONMUŞ, Nuri ÖZBAĞDATLI, Doç. Dr. Metehan ÖZEN, Esra PER, Geoff WELCH, Hilary WELCH **Memeliler:** Özgün Emre CAN, Dr. Harun GÜÇLÜSOY, Doç. Dr. Ahmet KARATAŞ, Cem Orkun KIRAC, Yrd. Doç. Dr. Mustafa SÖZEN, Bahar Heike SUSEVEN, Thomas SCHMITZ, Nuray Güven VERYERİ

Tasarım: svstudios.com
www.svstudios.com - Tel: 0 312 447 72 12

Renk Ayrımı ve Baskı: Mas Matbaacılık A.Ş. Dereboyu Cad. Zagra İş Merkezi B Blok No:1 34398 Maslak - İstanbul
Tel: 0 212 285 11 96 info@masmat.com.tr

Alanlar için örnekteki gibi kaynak gösteriniz:
Aydn, A., Mutlu, S., Tuncalı, T. 2006. Kocaçay Deltası, 124-125 (Cilt 1). Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları. Doğa Derneği, Ankara.

Bu yayını Avrupa Birliği desteği ile oluşturulmuştur. Bu yayının içeriklerinin sorumluluğu yalnızca Doğa Derneği'ne aittir ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

“İçim acıyor, kanıyor. Bu haftasonu evime konuk olan YeşilAtlas’ın haberlerini okuyorum. Onların yerine koydum kendimi; çizgili bir sırtlan oldum bazen, bir kelaynak, bazen bir orkide, bazense bir alaca yalıçapkını oldum. Oldum da, sonra onların gözüyle bir de insanoğluna baktım.”

Fazilet ÜKER
1978 - 2006

Yazarlar:

Nezaket Adıgüzel, Özdemir Adizel, Hasan Akan, Ferdi Akarsu, Emel Akdoğan, Necmi Aksoy, Lale Aktay, Damla Akyıldız, Esra Altundarak, Burcu Meltem Arık, Mukadder Aslan, Ali Atahan, Murat Ataol, Başak Avcıoğlu, Güneşin Oya Aydemir, Asuman Aydın, Barış Bani, İbrahim Baran, Sancar Barış, Esra Başak, Duygun Baştanlar, Burak Bayılı, Ahmet Baytaş, Lütfi Behçet, Soner Bekir, Emrah Bilge, Bahar Bilgen, Murat Biricik, Önder Cırık, Suat Çabuk, Eray Çağlayan, Evren Çağlayan, Mehmet Çelen, İlhan Çelikoba, İ. Turan Çetin, Murat Çevik, Ercan Çiplak, Alper Hüseyin Çolak, Barbaros Demirci, Ebru Diker, Halim Diker, Hatice Dinç, Atilla Durmuş, Tuna Ekim, Süleyman Ekşioğlu, Kiraz Erciyas, Osman Erdem, Füsün Erk'akan, Volkan Eroğlu, A. Selçuk Ertekin, Çağrı Deniz Eryılmaz, Ayşe Ezer, Halil Fide, Adnan Gençay, Ahmet Gönüz, Ali Cemal Gücü, Harun Güçlüsoy, Orhan Gül, Murat Gülsaçan, Zeren Gürkan, Arzu Gürsoy, Nuray Güven Ververi, Melike Hemmami, Paul Hope, Çetin Ilgaz, H. Çağlar İnce, Vincent Kalkman, Evrim Karacetin, Recep Karakaş, İstemihan M. Karaman, Ahmet Karataş, E. Sühendan Karauz Er, Esra Kartal, Ömer Faruk Kaya, Serhat Kaya, Lokman Kayci, Onur Kesici, Hıdır Kılınc, Cem Orkun Kırac, Özgür Koç, Sedat Koç, Muhabbet Kemal Koçak, Okan Koçyigit, Mehmet Koyuncu, Ayşe Könte, Hakan Körbalta, Tuğrul Körüklü, Oğuz Kurdoğlu, Bahtiyar Kurt, Banu Kurtaslan, Ahmet Kütükçü, Stacy L. Maurer, İsmail Menteş, Atakan Mert, Gül Moran, Sevgi Mutlu, Ortaç Onmuş, Zuhâl Ölmez, Murat Önal, Şükri Öner, Nurettin Özbağdatlı, Melih Özbek, Hasan Özçelik, Metehan Özen, Uygur Özemesi, Fevzi Özgökçe, Rengin Özgür, Halil Özkol, Bülent Özmermer, Burcu Parmak, Esra Per, S. Mesut Pınar, Özden Sağlam, Gürdoğar Sarıgül, Yalçın Savaş, Şavkan Sevil, Cemal Sevindi, Mehmet Somuncu, Özgün Sözüer, Bahar Heike Suseven, Rukiye Tanyeri, Yusuf Taşkın, Alpay Tırlı, Tansu Tuncalı, K. Gökhan Türe, Murat Türkeş, Atilla Üras, Barış Üzilday, Fazilet Üker, Alkım Ün, Murat Ünal, Ahu Üzüm, N. Ozan Ververi, Mecit Vural, Geoff Welch, Hilary Welch, Gökmen Yalçın, Elif Yamaç, Sönmez Yanardağ, Can Yeniyurt, Serkan Yılmaz, Fehmi Yüksel, Uğur Zeydanlı

Fotoğraflar:

Nezaket Adıgüzel, Ruedi Aeschlimann, Zeliha Aksaz, Mehmet Altuğ, Sinan Anadol, ATLAS Arşivi, Victor Ananias Arşivi, Ali Atahan, Murat Ataol, Batur Avgan, Akif Akyurt, Zeki Aytac, Ahmet Baytaş, Soner Bekir, Ertuğrul Birel, Murat Biricik, Jiri Bohdal, Jean Pierre Boudot, Murat Bozdoğan, Jim Brandenburg, Şafak Bulut, Kadir Can, Özgün Emre Can, Eray Çağlayan, Kazım Çapacı, Barbaros Demirci, Gertrud Denzau, Helmut Denzau, Halim Diker, Bünyad Dinç, Ali Murtaza Doğan, Ali Aslan Dönmez, Cenk Durmuşkahya, Güven Eken, Şebnem Eraz, Önder Erdem, İbrahim Erden, Nurdan Eren, Nusret Eren, A. Selçuk Ertekin, Mustafa Erturhan, Bayram Göçmen, Ali İhsan Gökçen, Muzaffer Gökçen, Oya Gökçen, Mehmet Oktar Güllüoğlu, Yıldırım Güngör, Aykut İnce, H. Çağlar İnce, Umut Kaçar, Vincent J. Kalkman, Ahmet Karataş, Ali Ethem Keskin, Dicle Tuba Kılıç, Cem Orkun Kırac, Zafer Kızılkaya, Yasemin Konuralp, Franz Josef Kovacs, Bahtiyar Kurt, Yıldırım Lise, Kemal Nuraydın, Cüneyt Oğuztüzün, Hakan Öge, Melih Özbek, Ufuk Özbek, Fatih Özenbaş, Fatih Pınar, Özden Sağlam, Mustafa Sarı, Yalçın Savaş, Johannes Schöffman, Füsün Siphailer, Çağan H. Şekercioğlu, Gökhan Tan, Murat Taner, Turgut Tarhan, Erdoğan Tekin, Tuncer Tozsın, Osman Bahri Turgut, Hakan Uğurlu, Uğur Uluocak, Alkım Ün, Özkan Üner, Laurens Vogelaers, Mecit Vural, Henk Wallays, Marcel Wasscher, Victor Watkins, Geoff Welch, Hilary Welch, Erdem Yavaşca, Erdal Yazıcı, Öz Ben Yehuda, Can Yeniyurt, Behiye Yılmaz, Hakan Yiğitbaşıoğlu, Emin Yoğurtçuoğlu, Özcan Yüksek, Tamer Zeybek.

Katkıda Bulunanlar:

Serdar Akkaya, Tuba Akoğlu, Nursen Aksan, Hülya Alkan, Pınar Altun, Nilüfer Araç, Franziska Arıcı, Selçuk Armağan, Atilla Aybars, Ozan Ayıtkan, Ergün Bacak, Thomas Brooks, Leon Bennun, Des Callaghan, Cem Çakıroğlu, Cem Dalyan, Ömer Döndüren, Sezgin Erdoğan, Asaf Ertan, Engin Gem , Adri de Gelder, Zühre Güldoğan, Hasan Gümüş, Dilek Gündüz, Çiğdem Hepcan, Onur Fahri Kapancıoğlu, Solmaz Karabaşa, Nilgül Karadeniz, Kutberk Kargın, Uğur Erkan Kaya, Özge Kendirci, Nazlı Keçe, Halil İbrahim Kısakesen, Ahmet Ömer Koçak, Zafer Koray, Arda Korkut, David Knox, Mustafa Kuru, Gernant Magnin, Gülsüm Mumcu, Hatice Şen, Petek Olcay, Engin Oralgöl, Canan Orhun, Ayça Öğretmen, Güçlü Öner, E.Gülce Özkan, Ian Richardson, Işıl Sevingüler, Anıl Soyumert, Aykut Tanay, Jose Pedro Tavares, Cemal Varol Tok, Necla Türemez, Hade Türkmen, Amaç Ükav, Süleyman Ükav, Serpil Ustaoglu, Cemil Ün, Serkan Yalçın, Murat Yazar, Gülay Yeşilyurt, Yakup Can Yıkılğan, Nuri Yiğit, Johanna Winkelman, Tülay Zihli .

Katkıda Bulunan Kurumlar:

Çevre ve Orman Bakanlığı – Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Çevre ve Orman Bakanlığı – Orman Genel Müdürlüğü, Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF-Türkiye), Doğa ve Yaban Hayatı Koruma Derneği (DYKD), Ege Doğal Yaşamı Koruma Derneği (EgeDoğa), Ekolojik Araştırmalar Derneği, Kuş Araştırmaları Derneği (KAD), Kuş Gözlem Toplulukları, Sualtı Araştırmaları Derneği – Akdeniz Foku Araştırma Grubu, Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Biyoloji Bölümü.

TÜRKİYE'NİN
ÖNEMLİ
DOĞA
ALANLARI

CİLT 2

İÇİNDEKİLER

8	Önsözler
17	Teşekkürler
19	Bu Envanterin Yayınlanması Destekleyen Projeler
20	Özet
21	Summary
23	Giriş
24	Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları Haritası
26	Sayfa Anahtarı
29	Orta Anadolu Bölgesi

30	ORT 001	Akşehir ve Eber Gölleri
34	ORT 002	Aliken
36	ORT 003	Acıkır Bozkırları
38	ORT 004	Balıkdanı
40	ORT 005	Çavuşçu Gölü
42	ORT 006	Polatlı - Tigem
44	ORT 007	Kirmir Vadisi
46	ORT 008	Ayaş Dağları
48	ORT 009	Kazan Tepeleri
50	ORT 010	Sarayönü
52	ORT 011	Akyay Ovası
54	ORT 012	Hodulbaba Dağı
56	ORT 013	Hotamış Sazlığı
58	ORT 014	Mogan Gölü
60	ORT 015	Beynam Ormanları
62	ORT 016	Yeşildere (İbrala Deresi)
64	ORT 017	Çöl Gölü ve Çalıklüzü
66	ORT 018	Uyuz Gölü
68	ORT 019	Kozanlı Gökgöl
70	ORT 020	İnsuyu Vadisi
72	ORT 021	Bolluk Gölü
74	ORT 022	Tersakan Gölü
76	ORT 023	Kulu Gölü
78	ORT 024	Tuz Gölü
82	ORT 025	Eşmekaya Sazlığı
84	ORT 026	Obruk Yaylası
86	ORT 027	Karapınar Ovası
88	ORT 028	Ereğli Ovası
92	ORT 029	Hirfanlı Barajı
96	ORT 030	Çankırı Jipsli Tepeleri
98	ORT 031	Hasan Dağı
102	ORT 032	Akkaya Göleti
104	ORT 033	Seyfe Gölü
106	ORT 034	Yenişehir
108	ORT 035	Göreme
110	ORT 036	Sultansazlığı
114	ORT 037	Erciyes Dağı
118	ORT 038	Hörmüşçü Sazlığı
120	ORT 039	Palas Gölü
122	ORT 040	Zamanlı
124	ORT 041	Akdağmadeni Ormanları
126	ORT 042	Ulaş Gölleri
128	ORT 043	Hafik Zara Tepeleri
132	ORT 044	Tecer Dağları
136	ORT 045	Divriği Tepeleri

139 Orta Batı Karadeniz Bölgesi

140	OBK 001	Abant Dağları
142	OBK 002	Sündiken Dağları
146	OBK 003	Sarıyar Barajı
148	OBK 004	Bolu Dağları
150	OBK 005	Yeniçağa Gölü
152	OBK 006	Köroğlu Dağları
154	OBK 007	Kozlu Kıyıları
156	OBK 008	Sofular Tepeleri
158	OBK 009	Amasra Kıyıları
160	OBK 010	Yenice Ormanları
162	OBK 011	Kösedag
164	OBK 012	Kızılcahamam Ormanları
166	OBK 013	Küre Dağları
170	OBK 014	İlgaz Dağları
174	OBK 015	Sinop Yarımadası
176	OBK 016	Kazankaya Vadisi

178	OBK 017	Yedikır Barajı
180	OBK 018	Akdağ - Amasya
182	OBK 019	Kızılırmak Deltası
186	OBK 020	Yeşilirmak Deltası
188	OBK 021	Kelkit Vadisi
192	OBK 022	Balıca Tepeleri
194	OBK 023	Nallıhan Tepeleri

197 Doğu Karadeniz Bölgesi

198	DKD 001	Giresun ve Ordu Kıyıları
200	DKD 002	Giresun Dağları
204	DKD 003	Gölova Gölleri
206	DKD 004	Kop Dağı
210	DKD 005	Doğu Karadeniz Dağları
226	DKD 006	Çoruh Vadisi
232	DKD 007	Karçal Dağları
236	DKD 008	Yalnızçam Dağları
240	DKD 009	Olur-Oltu Bozkırları
242	DKD 010	Tortum Havzası

247 Doğu Anadolu Bölgesi

248	DOG 001	Tohma Vadisi
252	DOG 002	Kubbe Dağı
254	DOG 003	Nemrut Dağı
258	DOG 004	Karakaya Barajı
260	DOG 005	Hazar Gölü
262	DOG 006	Güney Keban Barajı
264	DOG 007	Keban Adaları
266	DOG 008	Munzur Dağları
272	DOG 009	Refahiye Ormanları
276	DOG 010	Ekşisu Sazlığı
278	DOG 011	Esence (Keşiş) Dağları
282	DOG 012	Şeytan Dağları ve Perisyu
284	DOG 013	Güneydoğu Toros Eşiği
288	DOG 014	Erzurum Bataklıkları
290	DOG 015	Palandöken Dağları
292	DOG 016	Bingöl Dağları
296	DOG 017	Karasu Ovası
298	DOG 018	Sarıkamış Ormanları
300	DOG 019	Allahuekber Dağları
304	DOG 020	Ardahan Ormanı
306	DOG 021	Posof Ormanı
308	DOG 022	Aktaş Gölü
310	DOG 023	Çıldır Gölü
312	DOG 024	Ayyır Gölü
314	DOG 025	Kuyucuk Gölü
316	DOG 026	Kars Ovası
318	DOG 027	Aras Vadisi
320	DOG 028	İğdir Ovası
324	DOG 029	Ağrı Dağı
328	DOG 030	Doğu Beyazıt Sazlığı
330	DOG 031	Balık Gölü
332	DOG 032	Ağrı Ovası
334	DOG 033	Yukarı Murat Vadisi
336	DOG 034	Patnos
338	DOG 035	Bulanık ve Malazgirt Ovaları
342	DOG 036	Haçlı Gölü
344	DOG 037	Akdoğan Dağları
346	DOG 038	Muş Ovası
348	DOG 039	Bitlis Güneyi Dağları
352	DOG 040	İron Sazlığı
354	DOG 041	Nemrut Volkanı
356	DOG 042	Ziyaret Dağı
358	DOG 043	Batmış Gölü
360	DOG 044	Sarısu Ovası
362	DOG 045	Süphan Dağı
364	DOG 046	Kavuşuk Yarımadası
366	DOG 047	Sodalı Göl
368	DOG 048	Güney Van Gölü Kıyıları ve Alacabük Dağı
372	DOG 049	Artos Dağı
376	DOG 050	Dönemeç Deltası ve Edremit Sazlıkları
378	DOG 051	Erek Dağı ve Turna Gölü
382	DOG 052	Erçek Gölü
384	DOG 053	Van Ovası
388	DOG 054	Çelebibağı Sazlıkları
390	DOG 055	Bendimahî Deltası
392	DOG 056	Pirreşit Dağı
396	DOG 057	Çiçekli Gölleri
398	DOG 058	Tendürek Dağı
400	DOG 059	Çaldıran Ovası
402	DOG 060	Van Doğusu Dağları
404	DOG 061	İspiriz Dağı
408	DOG 062	Çatak Vadisi
412	DOG 063	Mukus Vadisi

- 414 DOG 064 Tanin Tanin Dağları
- 418 DOG 065 Zap Suyu Vadisi
- 422 DOG 066 Buzul ve İkiyaka Dağları
- 426 DOG 067 Yüksekova
- 430 DOG 068 Mordaglar
- 432 DOG 069 Şemdinli Vadisi

435 Güneydoğu Anadolu Bölgesi

- 436 GDA 001 Yeşilce
- 438 GDA 002 Araban Tepeleri
- 440 GDA 003 Adıyaman - Gölbaşı Gölleri
- 442 GDA 004 Elbeyli
- 444 GDA 005 Güney Fırat Vadisi ve Birecik Bozkırları
- 448 GDA 006 Karkamış
- 450 GDA 007 Bozova
- 454 GDA 008 Akçakale Bozkırları
- 456 GDA 009 Harran Harabeleri
- 458 GDA 010 Ceylanpınar
- 462 GDA 011 Karacadağ
- 464 GDA 012 Devegeçidi Barajı
- 466 GDA 013 Bismil Ovası
- 470 GDA 014 Mardin Dağları
- 474 GDA 015 Dicle Vadisi
- 478 GDA 016 Eruh Dağları
- 480 GDA 017 Küpeli Dağı
- 482 GDA 018 Cizre ve Silopi
- 484 GDA 019 Cudi Dağı

487 Ek 1 Önemli Doğa Alanı kriterlerini sağlayan türler

583 Ek 2 IUCN Kırmızı Liste Kategorileri

584 Ek 3 Kaynakça

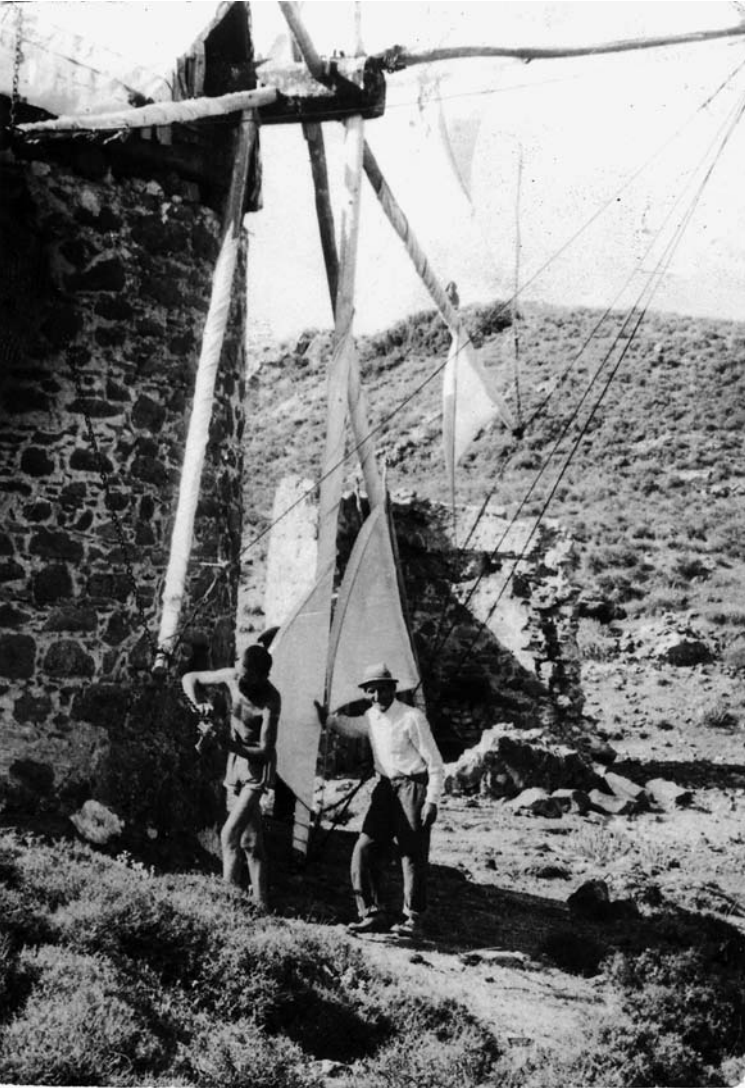
611 Ek 4 Önemli Doğa Alanları'nın illere göre dağılımı

625 Ek 5 İlgili sahipleri adresleri

632 Ek 6 ÖDA kriterlerini sağlamasına rağmen henüz alan seçimi yapılmamış takson popülasyonlarının haritası

Toy (*Otis tarda*) © Franz Josef Kovacs

© Victor Ananias arşivi

Bodrum Yalıkavak'taki son yel değirmeni bundan 25 yıl önce son kez dönmek üzere onarılıyor.

“Var ile Yok”un Savaşı

Burası, çok uzun değil sadece yirmi beş yıl kadar önce oklu kirpilerin yaşadığı, belki Anadolu leoparının, karakulak ve yaban kedisinin dolaştığı, sandal ormanlarının bulunduğu makinin en güzel örneklerini görebileceğimiz bir coğrafyaydı. Tıpkı Anadolumuz gibi üç yanı denizin güzel suları ile kucaklanan bu yarımada, irili ufaklı otuz kadar adacıkla çevreleniyordu. Akdeniz fokunun sakince yüzdüğü plajlar ve mağaralar vardı. Üzerinde, ilk fidanı Kos adasından getirilmiş mandalina bahçeleri, çoğu Romalılar tarafından aşılınmış zeytinlikler uzanıyordu. Asırlık ağaçların burğu burğu kıvrılan gövdeleri arasında sincaplar birinden diğerine sevinçle zıplıyordu. Köylerde doğal yollarla üretilen birçok yerel gıda vardı. Bu yarımadanın halkı doğa ile uyumlu bir şekilde yaşıyor, kendini yaratan özü yok etmeden yaşamını sürdürüyordu.

Anlattığım yer Bodrum Yarımadası'ndan başka bir yer değil. Bugün okuldaki çocuklara “Halikarnas neresi?” diye sorulduğunda, “disko değil mi” diye cevap veriyorlar. Anlattığım yerde bugün yabana dayalı insan yaşamıyla, sentetik ve saygısız bir kent yaşamının yer değiştirdiğini görüyoruz. Bu sayfadaki fotoğraf, bundan 25 yıl kadar önce Bodrum Yarımadası'nda dönen son yel değirmeninin bir hayali şimdi. Bugün, ne yel değirmeni var, ne değirmenci ne de o değirmenin öğüttüğü cinsten un isteyen insanlar. Üretim ve tüketim döngüsü kırılmış, yok olmuş bir geçmiş yaşam.

Bodrum Yarımadası, varlık ve bereket ülkesi Anadolu'nun ufak bir sembolü. Anadolu'daki son yaban yaşamlar “Önemli Doğa Alanları”nda var oluş mücadelesi veriyor. Bu alanlar, sadece bizim ülkemizin değil, bütün dünyanın, evrenin, geçmiş ve gelecek bütün yaşamların son sığınakları.

Onları korumak yegâne sorumluluğumuz.

Güneşin Oya AYDEMİR
Doğa Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

Biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir yönetimi, önceliği giderek artan bir konu olarak dünya gündeminde yer almaktadır. Genetik çeşitliliğin tür ve ekosistem çeşitliliğiyle birlikte korunması ve devamlılığının sağlanmasının, gelecek nesiller için yaşamsal öneme sahip bir konu olduğu tartışmasız olarak kabul edilmektedir. Günümüzde doğa koruma uygulamaları, ulusal ve bölgesel ölçeğin ötesinde, küresel anlamda ele alınmaya başlamıştır. Küresel biyolojik çeşitliliğin korunması için yapılan çalışmalar, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de özellikle son yıllarda büyük hız kazanmıştır.

Türkiye, bölgesel ölçekte biyolojik çeşitliliğin en zengin olarak temsil edildiği alanlardan biridir. Neredeyse tüm Avrupa'nın toplamından daha yüksek tür çeşitliliğine ve endemizme sahip olan ülkemiz, farklı zoocoğrafik ve fitocoğrafik bölgelerin kesişim noktasında bulunması nedeniyle küresel ölçekte de son derece önemli bir konumda bulunmaktadır. Bu özelliklerinin yanı sıra, topoğrafik yapısından kaynaklanan zengin bir yaşam alanı çeşitliliğine de sahip olan ülkemizin toplam yüzölçümünün yaklaşık yüzde üçü hali hazırda korunan alan statüsüne kavuşturulmuş durumdadır. Bu oranın artırılması ve etkili bir korunan alan yönetim yapısının oluşturulması, ülkemizin ulusal hedefleri arasında yer almaktadır. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ile getirilen 2010 yılı hedeflerinin yanı sıra, Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin parçası olarak Kuş ve Habitat Direktifleriyle uyumlu bir korunan alan ağının oluşturulması da ulusal önceliklerimiz arasındadır.

Etkili bir korunan alan ağının oluşturulmasının ilk adımı, korumada öncelikli alanların belirlenmesidir. Bitki ve hayvan varlığının yanı sıra, fiziksel ve coğrafi özellikler ile alana yönelik tehditlerin bir arada analizini gerektiren böyle bir önceliklendirme için gerekli bilimsel birikim elde bulunmaktaysa da, bu birikimi bir arada değerlendiren çalışmalar açısından bir boşluk söz konusudur.

"Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları Kitabı" bu boşluğun doldurulmasına katkı sağlayan çok değerli bir yayın olarak artık elimizdedir.

Doğa koruma ve doğal kaynak yönetimi konularıyla doğrudan ve dolaylı olarak çalışan uzman kişi ve kurumların yanı sıra amatör doğaseverlerin de rahatlıkla kullanabileceği bir yayın olan kitabın, bundan sonraki çalışmalarımızda hepimiz için vazgeçilmez bir kaynak olacağına inanıyor, Doğa Derneği'ni bu değerli kaynağı bizlere kazandırdığı için yürekten kutluyorum.

Prof. Dr. M. Kemal YALINKILIÇ
Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü

Bundan sadece üç yıl önceydi; kendini Türkiye doğasının korumasına adanmış küçük bir grup, haftalar boyunca, Ankara'daki devlet daireleri arasında mekik dokuyarak, yeni hayata geçen Doğa Derneği'ne bir ofis kurmaya çalışıyorlardı. Yoğun ve ilham verici 1000 günün sonunda Doğa Derneği'nin benzersiz ve dünya için temel bir referans kaynağı olacak Önemli Doğa Alanları (ÖDA) kitabını çıkartacağı o günlerde kimsenin aklına gelmezdi.

Ve işte burdayız. Tüm omurgalı ve bazı omurgasız grupları için tüm dünyaya örnek olacak bulgu ve analizler, öncelikli biyolojik çeşitlilik alanlarının, yani ÖDA'ların belirlenmesinde kullanıldı. Bu kitap, bitkiler, kuşlar, memeliler, çift yaşamlılar, sürüngenler, içsu balıkları, kızböcekleri ve kelebekler üzerine ülke çapındaki tüm bilgilerin özetlendiği, en yetkin bilim adamları ve doğa korumacıların Anadolu topraklarında topladıkları verileri içeren muazzam bir yayın.

Avrupa'daki öncelikli biyolojik çeşitliliği koruma alanlarıyla ilgili bilmemiz gereken her şey burada. Artık hiçbirimizin - korumacılar, devlet ve sivil toplum temsilcileri, daha genel olarak tüm toplum - bu son derece önemli kaynağın, yani Türkiye biyolojik çeşitliliğinin bozulması karşısında özrümüz yok. Türkiye'nin en zengin biyolojik çeşitliliğini barındıran, doğal kaynakların azalmaması için dikkatli bir biçimde yönetilmesi gereken en önemli 305 alan hakkındaki tüm bilgiler bu kitapta.

Bu kitap; aynı zamanda Doğa Derneği'nin, Türkiye'de doğa koruma konusunda bir uzman kurum olduğunun bir kanıtıdır. Öte yandan, Doğa Derneği'nin kurulduğu Aralık 2002 tarihinden bu yana her geçen gün güçlenmesinde BirdLife International ve İngiltere Kraliyet Kuşları Koruma Derneği'nin (Dünya Kuşları Kurumu İngiltere Ortağı) verdiği kapsamlı maddi ve teknik desteğin rolü yatsınamaz. Kuş ve alan izleme programlarının uygulamaktan birçok alan için yönetim ve ekoturizm planları geliştirmeye; on binlerce insana ulaşan kampanyalar yürütmekten, doğa konusunda binlerce çocuk, genç ve uzmana eğitim vermeye kadar, Doğa Derneği, bütün diğer ilgi sahipleriyle (resmi koruma kurumları, donörler, Avrupa Birliği, yerel yönetimler ve topluluklar, özel sektör ve diğer sivil toplum kuruluşları) iletişim içerisinde, Türkiye'deki biyolojik çeşitliliğin yok oluşunun önüne geçmek üzere "Sıfır Yok Oluş"a doğru ilerliyor.

Bugün, başanlı olup olmadığımızı görmek için nereye bakmamız gerektiğini biliyoruz. Kitap burada. Bunu hayata geçirebilecek insanlar da...

Jose Pedro TAVARES
BirdLife International - RSPB Ülke Programları Yöneticisi

Kraliyet Kuşları Koruma Derneği'nin (Royal Society for the Protection of Birds - RSPB) tür, alan, habitat ve insan odaklı çalışmalarında en güçlü yanlarından biri "biyolojik çeşitliliği en iyi nasıl koruruz" hedefini somut ölçütlere dayandırmasıdır.

Alan koruma, biyolojik çeşitlilik politikasının temel yapı taşlarından biridir. Ancak bunun gerçekleşmesi için öncelikli alanların ve bu alanların neler barındırdığının somut olarak bilinmesi gerekir. BirdLife International (Dünya Kuşları Koruma Kurumu), kuşlar için önemli alanlarının belirlenmesinde benzersiz bir çaba göstererek "Önemli Kuş Alanları" (ÖKA) koruma programını geliştirmiştir. Bugün dünya ölçeğinde 20 binden fazla ÖKA tanımlanmıştır. Bu alanlar BirdLife'in yerel, ulusal, bölgesel ve küresel ölçekteki koruma çalışmalarının temelini oluşturmaktadır.

ÖKA'lar; basit ve bilimsel kriterler kullanılarak tanımlanan ve dünya ölçeğindeki koruma çalışmalarında yaygın olarak kabul gören alanlardır. Avrupa Mahkemesi, ÖKA'ları Avrupa Birliği Kuş Direktifi kapsamında koruma altına alınması gereken alanlar için bilimsel referans olarak kabul etmiştir. Öte yandan, küresel ölçekte, Dünya Bankası ve GEF (Küresel Çevre Programı) de ÖKA'ları kendi strateji ve planlarına dâhil etmiştir.

Bugün, BirdLife ortaklığı çerçevesinde desteklemekte olduğumuz Doğa Derneği, bu çalışmaları bir adım öteye taşımıştır. Doğa Derneği, binlerce saatini bu kitap için gerekli araştırmalara ayıran ve doğa korumaya gönülden bağlı uzmanlardan, destekçilerden ve gönüllülerden oluşan geniş bir ağa sahiptir. Doğa Derneği bu ağ sayesinde ÖKA kavramını bir adım öteye taşıyarak ÖKA kriterlerini başka canlı gruplarına uyarlamış ve "Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları" envanterini hazırlamıştır.

Bu olağanüstü yayın, Türkiye'nin biyolojik çeşitliliğini korumak için insanları harekete geçirebilecek eşsiz bir bilgi kaynağıdır. Aynı zamanda bir veri bankası özelliğini taşıyan bu envanter, Avrupa Birliği ile üyelik müzakereleri yürüten Türk hükümetinin Kuş ve Habitat direktifini etkili bir şekilde uygulayabilmesi için de faydalı olacaktır.

RSPB, bu kitapta tanımlanan benzersiz alanların korunması için Doğa Derneği ve Türkiye'deki diğer tüm ilgili kurumlarla yakın işbirliğini sürdürmeye devam edecektir.

Graham WYNNE
Kraliyet Kuşları Koruma Derneği Genel Müdürü

Biyolojik çeşitliliği nerede olduğunu bilmeden koruyamayacağımız açıktır. Norman Myers tarafından 1988 yılında yazılan çığır açıcı bir makale, büyük yoğunlukta biyolojik çeşitlilik barındıran, aynı zamanda büyük tehdit altındaki geniş alanları tarif eden “sıcak noktalar” fikrini ortaya atmıştır. Çalıştığım kurum olan Conservation International, 2004 yılında bu çalışmanın kapsamlı bir revizyonunu yayımlamış ve dünya ölçeğinde 34 “sıcak nokta” saptamıştır. Dünyadaki tüm türlerin belki de yarısı yalnızca bu alanlarda bulunmakta ama bu alanlardaki doğal alanlar yerkürenin yüzde 2,3’ünden daha azını kaplamaktadır.

Türkiye, topraklarında bu 34 “sıcak noktanın” üçünü - Akdeniz, Kafkasya ve İran-Anadolu - aynı anda barındırmasıyla göze çarpar. Elimizdeki bu bilgi Türkiye’nin dünya ölçeğinde ne kadar önemli olduğunu kanıtlamakla birlikte ülke dâhilinde gerçekleştirilecek koruma çalışmaları için gerekli olan asıl bilgiyi temin edememektedir.

Elinizdeki bu yayın, “Önemli Doğa Alanları”nı saptayarak “sıcak bölgelerin” içinde biyolojik çeşitliliğin korunması açısından önem taşıyan somut alan koruma hedeflerini göstermektedir. Korunması gereken alanlar seçilirken somut kriterlerin kullanılması uluslar arası ölçekte bir çığır açmaktadır. Bu kitap, tüm dünyadaki koruma çalışmaları için bir kilometre taşıdır.

Birdlife International’ın uzun bir geçmişi olan “Önemli Kuş Alanlarını” belirleme çalışmaları “Önemli Doğa Alanları” kavramının temelini oluşturmaktadır. Bu çalışma, kuş türlerinin yanında diğer taksonomik grupları da değerlendirerek dünyada bir ülke için yayınlanan ilk “Önemli Doğa Alanları” envanteri olmuştur.

Peki sırada ne var? “Önemli Doğa Alanları’na” yönelik bu saptama ve önceliklendirme bir katalogdan çok daha fazlasıdır, bu çalışma, harekete geçmek için bir davettir. Zor olan, bu alanların küresel anlamda önemli olan biyoçeşitliliğini koruyacak ve savunacak yönetim faaliyetlerini uygulamaktır. Bu mücadelenin ağırlığı ilk ve en öncelikli olarak doğa koruma sektörünün ve hükümetlerin omuzlarındadır, ancak bununla sınırlı kalmamalıdır. Bu çalışmanın çıktıları, toplumun tüm sektörleri tarafından sahiplenilmelidir. Bu sektörlerle şu anda Kafkasya bölgesinde yapılan doğa koruma çalışmaları için milyonlarca dolar yatıran “Kritik Ekosistem Ortaklık Fonu” dâhildir. Bakü Tiflis Ceyhan Boru Hattı Şirketi gibi hâlihazırda faaliyet gösterdikleri yerlerde biyoçeşitliliğe zarar vermektan kaçınmak için kurumsal sorumluluk üstlenen kurumlara da büyük görevler düşmektedir. Tüm bunların ötesinde, 305 “Önemli Doğa Alanı” ve çevresindeki insanların katılımı büyük önem taşımaktadır. Bu insanların yaşamları ve refahları biyoçeşitlilikle yoğrulmuştur ve bu nedenle Türkiye’nin Önemli Doğa Alanlarının geleceği onlara emanettir.

Thomas BROOKS
Conservation International Koruma ve Bilim Departmanı Müdürü

2005 yılı başlarında Türkiye'ye geldiğimden bu yana bu ülkenin güzelliği, peyzajının zenginliği ve farklı coğrafik alanlarda rastladığım olağanüstü biyoçeşitliliği beni fevkalade etkilemişti. Anladım ki burada her yeni gün yeni bir güzelliği keşfetmek mümkün. Ancak, ne yazık ki bu güzel varlıklar her geçen gün artan konut yerleşimleri, sanayi bölgeleri, endüstriyel projeler, yeni turizm alanları ve kirliliğin baskısı altında. Öte yandan Çevre ve Orman Bakanlığı biyolojik çeşitliliğin öne çıktığı bu alanları korumak amacıyla yoğun olarak çalışmalar yürütmekte. Bu çok saygıdeğer görevi yerine getirirken yalnız olmamaları ve bir sivil toplum kuruluşu olan Doğa Derneği'nin profesyonel katkılarına alabilmeleri son derece sevindirici. Doğa Derneği katılımcı bir süreç sonunda Türkiye'nin 305 Önemli Doğa Alanını belirledi. Dernek öte yandan, resmi kurumlar, özel şirketler ve genel kamuoyu nezdinde Türkiye'nin sahip olduğu bu olağanüstü mirasın korunması ihtiyacına dikkat çekmek için destekleyici çok sayıda çalışmayı da yürütmekte. Tüm bu çalışmalar, Ankara'daki sayılı çalışanıyla Doğa Derneği ekibi ve onların yereldeki heyecan dolu gönüllüleri tarafından sürdürülmekte. Doğa Derneği'nin doğa koruma amaçlı bu önemli çalışmalarına MATRA-KNIP aracılığıyla destek olmak Ankara'da Hollanda Kraliyet Büyükelçiliği tarafından temsil edilen Hollanda hükümeti için bir onurdur.

Bu yayını, Türkiye'nin biyolojik zenginliğini her yönüyle gözler önüne sermektedir. Tüm bu güzelliklerin korunması yararına yapılacak çalışmalarda Doğa Derneği ve onu destekleyen herkese başarılar dilerim.

Carla J.M. KONSTEN
Hollanda Büyükelçiliği Tarım Ateşesi

Türkiye kuşlar ve biyoçeşitlilik açısından çok zengin bir ülkedir. Kendim de dahil olmak üzere birçok ziyaretçi bunu yakından bilir, doğanın, özellikle de kuşlar ve orkidelerin tadını çıkarmak için bu ülkeye gelir. İnanılmaz derecede zengin kültürel miras ile birleşen doğa, turizm için çok önemli bir ekonomik değer teşkil eder. Tabiatı gereği kültürel miras korunmayı ne kadar hak ediyorsa doğa da korunmaya o kadar ihtiyaç duyar.

Bu doğal zenginlik Türkiye'nin farklı biyocoğrafik bölgelerin geçiş noktasındaki konumunun bir sonucudur.

Genç ama bu ülkenin önde gelen derneklerinden biri, aynı zamanda BirdLife International Türkiye Temsilcisi olan Doğa Derneği, Türkiye'de aralarından 255'i Önemli Kuş Alanı olan 305 Önemli Doğa Alanı saptamıştır. Bu alanların çoğunun Avrupa Birliği (AB) Natura 2000 korunan alanlar ağına dâhil olması beklenmektedir. Diğer yandan Türkiye son on yıldan bu yana ekonomisini geliştirmek amacıyla çok sayıda stratejik faaliyet gerçekleştirmiştir. Bu hızlı kalkınma Türkiye'nin eşsiz biyoçeşitliliği üzerinde büyük bir baskı oluşturmaktadır. İspanya ile birlikte en fazla sayıda tehdit altında kuş türünü barındıran Türkiye'de bu özelliğinden ötürü önümüzdeki yıllarda acil ve bütüncül tedbirlerin alınması gereklidir.

Aralık 1999'daki AB Helsinki zirvesinden bu yana Türkiye resmen AB adaydır. AB Katılım Anlaşması'nı imzalayarak ulusal mevzuatını AB mevzuatına uyumlaştırmayı taahhüt etmiştir. Kuş ve Habitat Direktifleri AB'de biyoçeşitliliğin korunmasında en önemli yasal araçlardır. Bu Direktifler uyarınca AB üyeleri Natura 2000 alanlarını belirlemek ve korumakla sorumludur. Buna ek olarak bir aday ülke olarak Türkiye, Katılım Ortaklığı Belgesi'nin çevre bölümünde "kurumsal, idari ve izleme kapasitesinin çevrenin korunmasını güvence altına alacak şekilde güçlendirilirken, özellikle çerçeve mevzuatın ve sektör mevzuatının geliştirilmesi yoluyla AB'nin çevre konusundaki müktesebatının yürürlüğe konması ve uygulanması" maddesini orta vadede öncelik olarak benimsemiştir.

"Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları Kitabı" tüm dünyada yayınlanan ilk ulusal "Önemli Doğa Alanları" kitabıdır. Türkiye ve tüm dünyada alan koruma önceliklerini belirlemek isteyen tüm paydaşlar için eşsiz bir referans kitabı olacaktır. "Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları Kitabı" aynı zamanda Türkiye'nin "Önemli Kuş Alanları" (ÖKA) envanterini Avrupa Birliği ölçeğinde öneme sahip yeni "Önemli Kuş Alanları"na da ekleyerek güncellemektedir. Bu kitap Türkiye'deki koruma stratejilerine ve Türkiye'nin AB'ye katılımına etkin biçimde katkıda bulunacaktır.

Şekiller, alan ve türlerin fotoğrafları ve alanların coğrafi ve bitki örtüsü haritalarıyla zenginleşen bu rengarenk kitap Türkiye'deki "Önemli Doğa Alanlarını" tanıtmak için mükemmel bir araç teşkil edecektir.

Doğa Derneği'ni bu kitabı hazırladığı için kutluyorum. Bu kitabın Türkiye'nin doğasının korunmasında önemli bir rol oynayacağına ve bu yolda hem ulusal hem de uluslar arası kaynakları harekete geçireceğine inancımız tamdır.

* Bu çalışmanın yürütülmesine büyük katkı veren Adri De Gelder'i 2006 yılı içinde bu kitap yayına hazırlanırken kaybettik. Kendisini minnetle anıyoruz.

Adri De GELDER *
Vogelbescherming Nederland Genel Müdürü

Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı Şirketi (BTC), Türkiye’de doğa koruma adına özel sektör cephesinde yeni bir yol açmaya çalışıyor. Bundan dört yıl önce BTC, boru hattının geçtiği doğal alanlarda doğa korumaya anlamlı bir katkı sağlamak için kollarını sıvadı. Bu katkının nasıl olması gerektiği konusunda ise ulusal ve uluslararası arenadaki doğa korumacı kuruluşlara danıştı ve kendine bir program çizdi. BTC, amacı BTC Boru Hattı bölgesinde biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunmak olan bu programı uygulamaya koyarken, kendi çevre ekibini oluşturan kişilerin de bilgi ve deneyimlerine dayanarak; özel sektörün verim odaklı sonuç alma yöntemlerini, bilimsel anlayışı ve sivil toplum kuruluşlarının olanak ve kısıtlarının doğru algılanmasını harmanlayarak olabilecek en güzel doğa koruma sonuçlarını çıkartmayı hedefledi.

BTC'nin ve uygulayıcı ortaklarının Çevresel Yatırım Programı, klasik bir "hibe veren (sponsor) - hibe alan" ilişkisinin dışındaki bir yapıya göre tasarlandı ve yürütülüyor. Bu bir ortaklık. Bu ortaklık, gerek BTC'ye gerekse uygulayıcı ortaklara önemli yararlar sağlıyor. Bu yararlar, tüm ortaklar için vizyon, uygulama ve topluma ve doğaya karşı sorumluluklarını yerine getirmede kendilerini gösteriyor.

BTC'nin 2003 yılından beri sadece maddi değil aynı zamanda, teknik, politik ve manevi destek sağladığı projelerin ilk aşaması artık sonuçlarını vermeye başladı. “Önemli Doğa Alanları” (ÖDA) kitabı da Doğa Derneği'nin BTC Çevresel Yatırım Programı kapsamındaki “Önemli Kuş Alanları” projesinin bir ürünüdür. Projenin sonunda “Önemli Kuş Alanları” kitabının çıkması tasarlanmışken, Doğa Derneği bu çalışmayı daha da ileri götürmek istemiş ve BTC'nin de rızasıyla ÖDA kitabını çıkartmıştır. Doğa Derneği'ni bu çabaları dolayısıyla kutluyoruz.

Royal Society for the Protection of Birds (RSPB) ve BirdLife International, Çevresel Yatırım Programımız kapsamındaki “Önemli Kuş Alanları” ve “Dağ Horozu” projelerine ve dolayısıyla ÖDA Kitabına önemli destek sağlamıştır. Onlara da teşekkürlerimizi sunuyoruz.

“Önemli Doğa Alanları” kitabının Türkiye'nin zengin doğasına sahip çıkılmasında ve korumasında en yüksek yararı sağlamasını dileriz.

Cem ÇAKIROĞLU
BTC Çevresel Yatırım Programı ekibi adına - Çevre Koordinatörü

Üretken olmak, beraberinde sürekli aktif olmayı, yaşamı tüm dinamikleriyle ele almayı ve onu anlamak için çaba harcamayı gerektiriyor. Bu süreçte çevreye uyum sağlamanın ve çevreye her zaman duyarlı davranmanın gereği aşikar. Biz de Motorola Türkiye olarak iletişim teknolojileri dünyasının güncel süreçlerine odaklanmanın önemine inandığımız kadar, yaşadığımız dünyanın değişim süreçlerine odaklanmanın gereğine de inanıyoruz. Dolayısıyla, yaşamın diğer kaçınılmaz süreçlerine katkıda bulunmak için gerçekleştirilen iyileştirici faaliyetleri desteklemeyi, hem kurumsal vizyonumuz, hem de içinde yaşadığımız dünyaya karşı duyduğumuz sorumluluklar açısından bir borç biliyoruz.

Yaşamın süreç içerisinde değişen koşullarını doğanın lehine kontrol altına alabilmek, bu koşulları rasyonel çözümlerle iyileştirme hedefini de içermektedir. Biz, Doğa Derneği'nin başlatmış olduğu Sıfır Yok Oluş Projesi'ni, giderek değişen ve bozulan doğal yaşam alanlarının korunması ve kalıcılığı için atılmış doğru bir adım olarak görüyoruz. İş performansımızı, çevre, sağlık ve güvenlik performansımızla bütünleştirmek olarak tanımladığımız kurumsal vizyonumuz ve doğal çevrenin yaşatılması için gerekli olan fonlara katkıda bulunarak dünya ekosisteminin korunmasına yardımcı olma misyonumuz gereği, bu anlamlı çabanın desteklenmesi gerektiğine inanıyoruz.

Bu çerçevede, Motorola Türkiye olarak Doğa Derneği'nin geliştirdiği bu projenin içinde yer almaya karar verdik. Doğa Derneği'nin Sıfır Yok Oluş Projesi'ne katkıda bulunmayı, doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi için yaptığımız çalışmaların önemli bir parçası olarak görüyoruz. Bu çalışma, "Önemli Doğa Alanları"nın göz önüne alarak hazırlanmış ilk ulusal envanter olma özelliğini taşıyor. Doğa Derneği, Türkiye'nin Önemli Doğa Alanlarını ve bu alanların barındırdıkları biyolojik çeşitliliği kapsamlı ve uzun vadeli bir doğa koruma kampanyası çerçevesinde ele alıyor. Türkiye'de bugüne kadar tanımlanmış olan 305 "Önemli Doğa Alanı"nın her biri kitapta ayrıntılı coğrafi ve biyolojik nitelikleriyle tasvir ediliyor, haritaları yer alıyor ve her alandaki koruma önceliklerinin ve tehditlerin neler olduğu tartışılıyor. Doğa Derneği, alanları ve barındırdıkları canlı türlerini en iyi tanıyan akademisyenleri ve yurt çapındaki uzmanları bu proje kapsamında bir araya getiriyor.

İçinde yaşadığımız ancak çoğu zaman göz ardı ettiğimiz doğa alanları, şüphesiz ki dünyanın en değerli hazineleri. Bu nedenle doğa alanlarının giderek küçülmesine ve bu hazinenin yağmalanarak dünyanın fakir bir gezegene dönüşmesine hiçbir koşulda göz yummamamız gerekiyor. Motorola Türkiye olarak bu projeye yaptığımız katkıyla üzerimize düşen sorumluluğu bir parça da olsa yerine getirdiğimize inanıyoruz. Diğer kurumlara örnek olmak ve daha geniş kesimlerin bu çok önemli projeye sahip çıkmasını sağlamak için Doğa Derneği'ne destek olmaya devam edeceğiz.

Yücel KUBANÇ
Motorola Türkiye Genel Müdürü

Türkiye’de bu güne kadar yapılan bitki çalışmaları, ülkemizin hem “Önemli Bitki Alanları” (ÖBA), hem de “Önemli Doğa Alanları”nın (ÖDA) saptanmasına önemli ölçüde destek olmuştur. Bu alanlar ülkemizin doğasının korunması konusunda çalışan iki önemli sivil toplum kuruluşunun çabaları ile ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan birisi “Önemli Bitki Alanları” envanterini hazırlayan Doğal Hayatı Korunma Derneği (DHKD), diğeri ise bu yayını hazırlayan Doğa Derneği’dir. Doğa Derneği’nin kurucuları ve araştırmacıları daha çok ülkemiz kuşları konusunda çok ayrıntılı ve önemli, bu satırların yazarını kışkırtacak, çalışmalar yapmakla birlikte ÖDA’larının önemli bir parçası olan bitkileri de saf dışı bırakmamıştır. Derneğin idarecileri ve diğeri çalışanları hayvanlar yanında bitkilerimizi de işin içine katarak ülkemizin ÖDA’larını saptamışlar ve bunları bu kitapta yayınlama başarısını göstermişlerdir. Hem ÖBA, hem de ÖDA çalışmaları konusunda ülkemiz dünyada örnek gösterilecek çalışmalar yapmaktadır ve bu çalışmaların sivil toplum tarafından yapılması dikkat çekicidir. Böylece Türkiye biyolojik (floristik ve faunistik) özellikleri ile önemli bir ülke olduğunu bir kere daha vurgularken bu çalışmalar ülkemize tahmin edilemeyecek kadar saygınlık kazandıracaktır.

Bu alanların saptanması her ne kadar zor, emek ve zaman tüketici bir iş olsa da, esas konu bu alanların belirlenmesinden sonra başlamaktadır. Alanların korunması, korunma konusunda devlet kurumlarının ve kamuoyunun desteğinin sağlanması, alanların belirlenmesi kadar zor, hatta bundan daha da zor bir konudur.

Gelişmiş ülkelerde, hatta dünya ülkelerinden maalesef ülkemizin de içinde bulunduğu parmakla sayılacak kadar az sayıdaki ülke dışında, hemen hepsinde doğa tarihi müzeleri ve ulusal botanik bahçeleri asırlar evvel kurulmuştur. Büyük kuruluşlar yardımı ile o ülkelerin halkları bir yandan ülkelerinde yaşayan bitki ve hayvanları öğrenirken, diğeri yandan bunların neden ve nasıl korunmaları gerektiği konusunda bilgi sahibi olmaktadır. Az sayıda ülke arasında yer aldığını maalesef diyerek vurguladığımız ülkemizde ise cumhuriyetimizin kuruluşundan neredeyse bir yüzyıl geçmesine karşılık ne ulusal bir doğa tarihi müzesi, ne de botanik bahçesi kurulabilmiş değildir. Bu nedenle halkımız, bütün kesimleri ile doğanın tanınması ve korunması konusunda ne yazık ki çağdaş bir eğitim alamamaktadır.

Ülkemizde doğa korunma konusunda meraklı, hassas bir ufak bir kesim bulunmakla birlikte bunların bu gayretleri bilimsel verilere dayanmaktan çok hissi davranışlarla kendini göstermekte ve bu nedenle bu grubun çabaları olumlu sonuçlar doğuramamak bir yana, tam tersine, sempati ile karşılanmamaktadır.

Halen doğa koruma amacı ile kurulmuş çeşitli statülerde koruma alanlarının ne derecede amaca uygun korundukları şüphelidir. Halkın bir parçası olan devletin bu konu ile ilgili bürokrat ve araştırmacıları yanında, üniversitelerimizdeki konu ile ilgili elemanların (profesöründen araştırma görevlisine kadar) da bu konularda yeteri kadar hassas ve de bilgili oldukları şüphelidir. Floristik ve faunistik veriler çok gözlem yapıp bilgi toplayarak elde edilebilir ve bu da mümkün olduğunca çok yer gezilip - görülerek elde edilebilir. Ülkemizde çoğu üniversitelerimizde çalışan doğa bilimciler ancak çalıştıkları yer ve yöreler ile sınırlı bilgilere sahiptir ki, bu sınırlı bilgiler çoğunlukla bu elemanların özellikle bitkilerin tehdit ve tehlike kategorilerinin saptanması açısından yanlış kararlar üretmesine neden olmakta ve bu nedenle inandırıcı olamamaktadır. Bu nedenle, özellikle biyologların çok ayrıntılı ve geniş doğa gözlemleri yaptıktan sonra karar üretmeleri çok önemlidir. Son yıllarda botanikçilerimiz yurt sathında çeşitli projelerde çalışarak daha yaygın gözlemler yapabilmekteyseler de bu tip çalışmalar yapanların sayısı henüz istenilen düzeye ulaşamamıştır.

Bu nedenle sivil toplum kuruluşlarının bu alanları zaman ve emek harcayarak saptamaları çok önemli ve takdire şayandır. Umarım ileride bu alanların korunması ile ilgili kararlar alma durumunda olan bürokratlar da konuyla sivil toplum kuruluşları kadar ciddi ilgilenerek olumlu çalışmalar yaparlar ve böylece ülkemiz sivil toplumunun dünyaya örnek olacak düzeyde yaptıkları bu çalışmaların sonuçları alınmış olur.

Prof. Dr. Tuna EKİM
İstanbul Üniversitesi

TEŞEKKÜRLER

Elinizde tuttuğunuz bu kitap benzer amaçlar için çalışan insanların ürünüdür. Ortak noktaları bu topraklara koşulsuz katkı vermek olan resmi veya sivil çok sayıda kurum, yıllarını bu kitaptaki eşsiz bilgileri toplamaya adanmış bilim insanları, Türkiye doğasını fotoğraf veya yazılarıyla belgelemeye çalışan çok sayıda fotoğrafçı veya araştırmacı, bu envanterin oluşumuna büyük katkı koymuştur.

Doğa Derneği yönetim kurulu üyeleri Güneşin Oya Aydemir, Sancar Barış, Solmaz Karabaşa, Nilgöl Karadeniz ve Serkan Yalçın kitabın tüm hazırlık aşamalarını hem yönetsel hem de kişisel olarak destekleyerek bu yayının ortaya çıkabilmesi için gerekli kurumsal zemini hazırladılar.

Bu iki ciltlik envanterin tasarımı ve baskıya hazırlanması gibi çok zorlu görevleri üstlenen SVStudios ve değerli ekibi Kutberk Kargın, Amaç Ustav, Ozan Ayıtkan, Gülay Yeşilyurt, Engin Oralgöl, Onur F. Kapancıoğlu, Süleyman Ustav ve Özge Kendirci yüzlerce insanın emeğinin okuyuculara en anlaşılır ve güzel şekilde sunulması için hem mükemmel bir profesyonellik, hem de eşsiz bir gönüllülük anlayışıyla çalıştı.

Seksensekiz değerli fotoğrafçımız Türkiye doğası fotoğraflarını bizimle paylaşarak ÖDA kitabının görsel açıdan da güçlü olmasını sağladılar. Ali İhsan Gökçen, kitabın en zor bölümlerinden biri olan fotoğrafların derlenmesi ve temini sürecinde çok zor bir sorumluluk üstlendi ve bu yorucu çalışmanın başarıyla tamamlanmasını sağladı. Öte yandan, İbrahim Baştuğ kendisine ilettiğimiz kitap sayfalarını büyük titizlikle, hızlı ve eksiksiz okuyarak yayınınızın dilini zenginleştirdi ve anlatımını kolaylaştırdı.

Bu kitabın temelini oluşturan “Önemli Kuş Alanı” kavramının yaratıcıları Alistair Gammel ile Eduard Osieck, buluşları sayesinde “Önemli Doğa Alanı” (ÖDA) yöntemini şekillendirmek için gerekli bilimsel ve yasal zemini de hazırlamış oldular.

Conservation International, BirdLife International ve McArthur Foundation’ın desteğiyle; Thomas Brooks, Leon Bennun, Will Darwall, Lincoln D. C. Fishpool, Matt Foster, David Knox, Penny Langhammer, Paul Matiku, Elizabeth Radford, Paul Salaman, Wes Sechrest, Michael L. Smith, Sacha Spector ve Andrew Tordoff, ÖDA yönteminin bilimsel olarak kabul görmesini ve yayınlanmasını sağladı.

BirdLife International, Demeğimizi büyük bir doğa koruma ailesinin parçası olarak kabul ederek, ÖDA kitabı gibi pek çok çalışmamızın hayata geçirilmesinde maddi ve manevi destek verdi. BirdLife International Avrupa Bölümü’nün eski başkanı Canan Orhun, hem bu görevi süresince, hem de öncesinde, Türkiye’nin ÖDA’larının belirlenmesi ve korunması için büyük bir katkı koydu ve bu kitabın hazırlanma sürecini ilk günden itibaren destekledi.

İngiltere Kraliyet Kuşları Koruma Derneği (RSPB), bu kitabın hazırlanması

için gerekli paha biçilmez deneyimlerini büyük özen ve incelikle bizlere aktardı. RSPB Avrupa Bölümü Başkanı Norbert Schäffer Doğa Derneği’ne kurulma aşamasından bu yana aralıksız destek verdi ve bu kitabın oluşmasını sağladı. RSPB’nin Doğa Derneği’ne olan desteğini hayata geçirmekten sorumlu Jose Pedro Tavares hiç şüphesiz bu çalışmanın en önemli gizli kahramanlarından biri. Kendisi bu süreçte böylesine büyük bir heyecan ve dayanışma ile bizimle çalışmamış olsaydı Doğa Derneği’nin bu envanteri tamamlayacak kurumsal olgunluğa ulaşması daha çok uzun yıllar sürerdi.

Doğa Derneği’nin kurumsal destekçilerinden Atlas Dergisi’nin Genel Yayın Yönetmeni Özcan Yüksek, ÖDA yaklaşımının ilk örneğini Türkiye’de uygulama fikrini heyecanla kendi kurumuna taşıdı ve Miras Coğrafyalar adıyla yayınlanan ilk ÖDA haritasının hazırlanmasına destek verdi. Atlas Dergisi çalışanlarından Nazlı Keçe, Tülay Zihli, Gökhan Tan, Zühre Güldoğdu, Mustafa Türker Erşen, Bahadır Erşik bu yayında ve diğer tüm Doğa Derneği çalışmalarında heyecan ve emeklerini ortaya koydular.

Çevre ve Orman Bakanlığı – Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, başta Genel Müdürümüz Prof. Dr. Mustafa Yalınkılıç ve Genel Müdür Yardımcılarımız Osman Öztürk ve Mustafa Akıncıoğlu olmak üzere, Doğa Derneği’nin kurumsal gelişimi boyunca sınırsız teknik ve manevi destek verdi. Doğa Koruma Dairesi eski başkanı Reyhan Akarsu ve Sulak Alanlar Şube Müdürü Yusuf Ceran, bu kitapla ilgili çalışmalarını da içeren devlet – dernek işbirliği projemizin en iyi şekilde ilerlemesi için büyük katkı koydu.

Orman Genel Müdürlüğü Harita ve Fotogrametri Müdürlüğü Biyolojik Çeşitlilik İzleme Birimi çalışanları, ÖDA’ların sınırlarının belirlenmesi için coğrafi bilgi sistemleri konusunda destek oldu. Özellikle, Fotogrametri Müdürü Cemil Ün çalışmamızın teknik açıdan hız kazanmasını sağladı.

BTC Boru Hattı Şirketi, bu proje kapsamında bir destekçi olmanın çok ötesine geçerek çalışmanın bir ortağı gibi hareket etti. BTC, Çevre Yatırımları Programı kapsamında yeni alanların belirlenmesi veya daha önce “Önemli Kuş Alanı” olarak belirlenmiş alanlarla ilgili bilgilerimizin güncellenmesi konusunda sınırsız destek verdi. Cem Çakıroğlu bu süreçte her zaman ekibimizin bir üyesi gibi hareket etti ve BTC adına getirdiği yapıcı önerileriyle bu yayının daha güçlü hale gelmesini sağladı.

Doğal Hayatı Koruma Derneği, benzer nitelikteki ilk önemli alan belirleme çalışmalarını gerçekleştirerek bize yol gösterdi. Türkiye’nin ilk “Önemli Kuş Alanı” envanterlerini hazırlayan Murat Yarar, Gernant Magnin, Aygün Kılıç, Asaf Ertan ve Max Kasperek ÖDA çalışmasını hazırlayan ekibe örnek oldu.

Doğal Hayatı Koruma Derneği eski çalışanlarından Andrew Byfield, “Önemli Kuş Alanı” kriterlerinin benzerinin diğer canlılar için de uygulanabileceği fikrini Türkiye ölçeğinde ortaya atan ilk insandı ve bu fikirle ÖDA projesinin yolunu açmış oldu.

ÖDA kitabı ülkemizin önde gelen bilim insanları tarafından en başından bu yana sahiplenildi. Prof. Dr. Tuna Ekim, Prof. Dr. Mecit Vural, Barbaros Demirci ve Serdar Aslan bitkiler; Prof. Dr. İbrahim Baran, Prof. Dr. Varol Tok, Dr. Çetin Ilgaz, Doç. Dr. Ertan Taşkavak ve Dr. Ali Fuat Canbolat sürüngenler ve çift yaşamlılar; Prof. Dr. Füsün Erk'akan, Doç. Dr. Mustafa Sarı ve Doç. Dr. Ahmet Karataş içsu balıkları; Doç. Dr. Ahmet Karataş, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Sözen, Bahar Suseven, Thomas Schmitz, Harun Güçlüsoy, Nuray Güven Veryeri ve Özgün Emre Can memeliler; Vincent Kalkman kızıböcekleri; Evrim Karaçetin ve Dr. Ahmet Baytaş kelebekler; Prof. Dr. Murat Biricik, Yrd. Doç. Dr. Metehan Özen, Ortaç Onmuş, Esra Per, Geoff Welch ve Hilary Welch kuşlar konusundaki hazırlıkları yönlendirdi ve ÖDA yaklaşımının gerektirdiği kriterler uygulamaları, literatür analizi, arazi çalışmaları gibi pek çok çalışmayı yürüttü.

Kuş Gözlem Toplulukları, çalışmalarımızın en temel unsurlarından biri olan ülkemizin her noktasından güncel ve sağlıklı bilgilerin bize ulaştırılmasında yeri doldurulamaz bir rol üstlendiler.

Sualtı Araştırmaları Derneği Akdeniz Foku Araştırma Grubu (SAD-AFAG), kuruluşumuzdan bu yana ÖDA kavramını sahiplendi ve Akdeniz fokuyla ilgili tüm birikimini bu yayının kullanımına sunmaktan çekinmedi. Cem Orkun Kıraç, SAD-AFAG adına verdiği katkılarla hiç şüphesiz bu kitabın en büyük destekçilerinden biri oldu.

Ege Doğal Yaşamı Koruma Derneği (EgeDoğa) ve Samsun - Doğa ve Yaban Hayatı Koruma Derneği, kitabın hazırlık sürecinde ÖDA'lar hakkındaki bilgilerin bir araya getirilmesine büyük katkı sağladı. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, ÖDA kriterlerini dikkat ve özenle değerlendirerek Doğu Anadolu Bölgesi'nde yeni ÖDA'ların belirlenmesinde önemli rol oynadı.

Ekolojik Araştırmalar Derneği, özellikle deniz kaplumbağası konusundaki deneyimlerini ve güncel verilerini bizimle paylaşarak çalışmamızı zenginleştirdi. TEMA ve ODTÜ işbirliğinde yürütülen Aşağı Kafkas Ormanları Boşluk Analizi projesinin sonuçlarını paylaşan Doç. Dr. Can Bilgin ve Uğur Zeydanlı bu bölgedeki ÖDA'ların belirlenmesine büyük katkı sağladı.

Burada adlarını sıralamakta zorlanacağımız yüz kırk üç yazar, bu yayının belkemiğini oluşturan ÖDA'ları birer birer kaleme aldı. Kitabımızın yazarları, gerek arazi, gerekse literatür çalışmalarlarıyla eksik bilgileri derledi, alan sınırlarını belirleyebilmemizi ve tür tablolarımızı zenginleştirmemizi sağladı.

Doğa Derneği çalışanlarından Bahtiyar Kurt ve Burcu Meltem Anık, alan metinlerinin yazılması başta olmak üzere pek çok konuda ÖDA kitabının hazırlık sürecine katkı koydu.

ÖDA kitabı proje ekibinde olmasa da tüm Doğa Derneği çalışanları bu envanterin tamamlanmasına büyük katkı koydu. Ferdi Akarsu, Damla Akyıldız,

Asuman Aydın, Özge Balkız, Esra Başak, Önder Cırık, Eray Çağlayan, Turan Çetin, Sezgin Erdoğan, Engin Gem, Hasan Gümüş, Çağlar İnce, Özgür Koç, Petek Olcay, Esra Per, Hatice Dinç Sarsıoy, Bahar Suseven ve Can Yeniyurt kitabın sizlere kadar ulaşabilmesi için sayısız görev üstlendi.

Doğa Derneği gönüllüleri ve manevi destekçileri her zaman olduğu gibi büyük bir aile gibi hareket imkanı sağladı. Tuba Akoğlu, Nursen Aksan, Lale Aktay, Hülya Alkan, Pınar Altun, Nilüfer Araç, Selçuk Armağan, Melek Bozdoğan, Nil Bozdoğan, Cem Dalyan, Murat Gülsaçan, Esra Kartal, Uğur Erhan Kaya, Ufuk Özbek, E. Gülce Özkan, Burcu Parmak, Işıl Sevingüler, Necla Türemez, Hade Türkmen, Hatice Şen, Yakup Can Yıkılğan ve Emin Yoğurtcuoğlu kitap hazırlık sürecinde veri toplama, bilgi tarama, habitat sınıflandırma ve buna benzer pek çok zorlu konuda yardımlarını esirgemedi.

Avrupa Birliği, Sivil Toplum Kamu İşbirliği (SKİP) Programı kapsamında maddi desteği yanında kitabımızın hayata geçiş sürecini dikkat ve sabırla izledi. Projenin yürütülme sürecinde Filiz Köksal ve Burak Erdenir teknik ve manevi desteklerini vermekten kaçınmadı.

Hollanda Kuşları Koruma Kurumu Vogelbescherming Nederland adına yakın zamanda aramızdan ayrılan Adri De Gelder bu yayının hazırlanmasına büyük destek verdi. Hollanda Büyükelçiliği küçük hibe programı kapsamında Tarım Ataşesi Carla J. M. Konsten yayınınımızın hayata geçirilmesi ile ilgili her adımımızı destekledi. GEF Küçük Destek Programı kapsamında bu projenin desteklenmesi fikrini ortaya atan Z. Bilgi Buluş ve Özge A. Gökçe ÖDA envanterinin zamanında yayına girebilmesini sağladı. Motorola Türkiye, bu çalışmayı son derece önemli bir adım olarak değerlendirerek Türkiye'deki özel sektöre örnek oldu. Bu süreçte Genel Müdür Yardımcısı Sevim Kartal ve Excel PR çalışanları, kitabın olan inançlarıyla kişisel katkılarını esirgemedi.

Ayşegül Domaç, önemli doğa alanlarının bitki örtüsü analizlerini gerçekleştirdi. Bu süreçte HAT Coğrafi Bilgi Sistemleri A.Ş. teknik altyapının oluşturulmasına destek oldu.

Mas Matbaa ve Kitap Yayınevi, bir yayıncı kuruluş olarak bu çalışmaya daha en başında inandı ve her türlü zorluğa ve zaman kısıtlamasına rağmen ÖDA kitabına maddi ve manevi destek verdi.

Adını istemeden de olsa eksik bıraktığımız kişi veya kurumların, doğanın birleştirici gücü sayesinde tamamladığımız bu kitabı bir özür olarak kabul etmelerini diliyoruz.

Bu kitap bizi bir araya getirdi, artık hiç birimiz bu yolda yalnız değiliz.

BU ENVANTERİN YAYINLANMASINI DESTEKLEYEN PROJELER

Dağ Horozunu Koruma Projesi

Doğa Derneği, Çevre ve Orman Bakanlığı - Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Dünya Kuşları Koruma Kurumu (BirdLife International) ve İngiliz Kraliyeti Kuşları Koruma Derneği (Royal Society for the Protection of Birds) ortaklığıyla ve Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı şirketinin desteğiyle 2003-2006 yılları arasında Dağ Horozu (Huş Tavuğu) Koruma Projesini yürütmüştür.

Proje süresince, hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığımız dağ horozunun (*Tetrao mlokosiewiczii*) dağılımı, sayısı ve koruma durumu hakkında güncel bilgi toplanmıştır. Türün geleceği için, yeni koruma alanlarının dağılımı konusunda öneriler geliştirilmiş ve bu öneriler "Önemli Doğa Alanları" kitabına altlık oluşturmuştur. Projenin sonuçları, kuş verilerinin güncellenmesi ve vejetasyon sınıflandırması çalışmaları için kullanılmıştır.

Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattındaki Önemli Kuş Alanları Projesi

Doğa Derneği, Dünya Kuşları Koruma Kurumu (BirdLife International) ve İngiliz Kraliyeti Kuşları Koruma Derneği (Royal Society for the Protection of Birds) ortaklığıyla ve Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı şirketinin desteğiyle 2003-2006 yılları arasında Önemli Kuş Alanları Projesi'ni yürütmüştür.

Doğa Derneği, proje süresince boru hattı bölgesindeki "Önemli Kuş Alanı" (ÖKA) araştırmasını tamamlamış, bu kapsamda ilk olarak Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları 2004 güncellemesi basılmıştır. Ardından ülkemizde ilk kez Avrupa Birliği ölçeğinde "Önemli Kuş Alanları" belirlenmiştir. Bu iki çalışmanın sonuçları "Önemli Doğa Alanları" kitabında bir bütün olarak yer almış, bu proje altında yürütülen çalışmalar kitaptaki kuş verilerinin analizlerinin yapılmasından alan sınırlarının çizimine kadar birçok konuda temel oluşturmuştur.

Önemli Doğa Alanları: Yerel Destekçiler Ağı Projesi

Doğa Derneği, Hollanda Kuşları Koruma Derneği (Vogelbescherming Nederlands) ve Dünya Kuşları Koruma Kurumu (BirdLife International) Avrupa Bölümü Ofisi ortaklığıyla ve Hollanda Tarım, Doğa ve Gıda Kalite Bakanlığı desteğiyle 2005-2006 yılları arasında Önemli Doğa Alanları (ÖDA) yerel destekçiler ağı projesini yürütmüştür.

Projede, Türkiye'nin ÖDA'ları hakkındaki bilimsel verilerin derlenmesi ve analizi için çalışılmıştır. Bu projeye aynı zamanda ÖDA'ların korunması için kullanılacak pratik yöntemleri içeren "Doğa Okulu" eğitim programı oluşturulmuştur.

Devlet ve Sivil Toplum Ortaklığı Projesi

Doğa Derneği, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı ortaklığıyla, Avrupa Birliği Türkiye Temsilciliği Merkezi Finans ve İhale Birimi SKİP Programı desteğiyle 2005-2006 yılları arasında Türkiye'nin Natura 2000 Ağı Projesi'ni yürütmüştür.

Proje kapsamında, Türkiye'de Natura 2000 Ağı'nın oluşturulması için sivil toplum ve devlet kurumu paydaşlarının ulusal ve yerel ölçekte birlikte çalışmasının sağlanması hedeflenmiştir. Bu amaçla, Türkiye'de Natura 2000 ağı'nın oluşturulması için sivil toplum ve kamu kurumları arasındaki uzun dönemli işbirliği başlatılmıştır.

Diğer projeler

Doğa Derneği'nin Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları'nın belirlenmesi, korunması ve tanıtılması yolundaki çabalarına Hollanda Büyükelçiliği Tarım Ataşeliği ve Motorola Türkiye A.Ş. bu kitabın basımına maddi katkı sağlamışlardır.

Doğa Derneği'nin kurumsal destekçisi olan Atlas Dergisi ise kitabın hazırlanmasında görsel arşivinin kullanılmasına olanak tanıyarak bu projeyi de desteklemiştir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) GEF Küçük Destek Programı (GEF-SGP), bu envanterin baskı masraflarının önemli bir bölümünü desteklemiştir.

Wageningen Üniversitesi (SENSE) ve Conservation International, bu envanterin bilimsel sonuçlarının yayınlanması için gerekli çalışmaları desteklemektedir.

ÖZET

Türkiye'nin doğasındaki sıra dışı çeşitlilik birçok biyocoğrafik etkenin sonucudur. Bulunduğu konum, yer şekilleri ve iklimdeki değişkenlik nedeniyle ülkemiz çok sayıda canlıya ev sahipliği yapmaktadır ve üç kıta arasında köprü işlevi görmektedir. Türkiye'nin biyolojik çeşitliliğini şekillendiren bir diğer önemli süreç 1 milyon 800 bin yıl ile 10 bin yıl öncesi arasında yaşanmış olan buzul çağlarıdır. Anadolu'nun bugünkü doğası tüm bu nedenlerin birleşimi sonucunda her bir taşı ayrı bir tarihsel olayı tarif eden bir mozaik haline dönüşmüştür ve küresel ölçekte öneme sahiptir.

Türkiye, en son revizyonu Conservation International (Dünya Doğa Koruma Kurumu) tarafından yapılan sıcak bölgeler (hotspots) analizine göre dünyadaki 34 sıcak bölgenin üçünün keşişim noktasında yer almaktadır. Bu bölgeler; Kafkasya, Akdeniz Havzası ve İran – Anadolu'dur. İran – Anadolu sıcak bölgesi, 2005 yılında Doğa Derneği ve Conservation International araştırma ekiplerinin ortak çalışması sonucunda belirlenmiştir.

Günümüzde insan faaliyetlerinden kaynaklanan bitki ve hayvan türü yok oluşları çok yüksektir, ancak dünyada ve ülkemizde bu yok oluşu durdurabilecek yeterli zaman ve kaynaklar mevcut değildir. Bu nedenle pek çok korumacı kurum ve kuruluşu kısıtlı kaynaklarla doğa koruma çalışmalarından en yüksek geri dönüşü almak için çalışmaktadır. "Önemli Doğa Alanı" (ÖDA) yaklaşımı, kısıtlı kaynakların en öncelikli alanlarda kullanılabilmesi için geliştirilmiş yöntemlerden biridir.

ÖDA yaklaşımı Doğa Derneği'nin de içinde olduğu dünyanın önde gelen doğa koruma kuruluşlarında görev yapan bir uzman ekip tarafından geliştirilmiştir. ÖDA'lar uluslararası öneme sahip olduğu kanıtlanmış alanlardır ve alan korumaya ihtiyaç duyan türlerin dağılım ve nüfuslarını esas alan standart, küresel ölçekte uygulanabilir ve eşik değerlerine bağlı bilimsel kriterler vasıtasıyla seçilir. Bu kriterler alan koruma önceliklerini ortaya çıkarırken iki önemli noktaya vurgu yapmaktadır; hassaslık ve benzersizlik. Hassaslık kriterini sağlayan ÖDA'lar, nesli tehlike altında olan canlı türlerinin önemli popülasyonlarını barındıran alanlardır. Benzersizlik kriteri ise dar yayılışlı türler, yoğunlaşan türler ve biyoma özgü türler için önem taşıyan alanları belirlemek için kullanılır.

Türkiye'nin ÖDA'ları, Doğa Derneği'nin önderliğinde, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve bilim insanlarının katkısıyla tanımlanmıştır. Bu çalışma dünyada, ÖDA metodolojisinin ülke ölçeğinde yapılmış ilk uygulamasıdır. BirdLife International ve ortakları tarafından yürütülen "Önemli Kuş Alanları" çalışmaları kapsamında elde edilen deneyimler, bu kitapla birlikte yedi farklı canlı grubunu daha (bitkiler, memeliler, sürüngenler, çiftyapamlılar, içsu balıkları, kelebekler ve kızböcekleri) içerecek şekilde genişletilmiştir.

Bu kitabın işlevleri aşağıda özetlenmiştir;

Önceliklerin belirlenmesi

- Türkiye'de "Sıfır Yok Oluşa" ulaşmak için üzerinde çalışılması gereken alanlar ve türler için kaynak teşkil etmek ve yeni koruma alanlarının belirlenmesine katkı koymak;

Araştırma

- Türkiye'de kırmızı listelerin hazırlanmasını teşvik etmek;
- Üniversiteleri Türkiye'nin az bilinen önemli doğal alanları ve canlı türleri üzerinde çalışmak için teşvik etmek;
- Türkiye doğasını ve ÖDA'ları izleme çalışmaları için temel oluşturmak;

Tanıtım ve bilinçlendirme

- Türkiye'nin biyolojik zenginliğini yerel, ulusal ve uluslar arası düzeyde tanıtmak;

Doğa koruma politikaları

- Planlayıcı ve uygulayıcı kurumlarının proje ve çalışma alanlarını belirleme sürecinde doğa koruma ile ilgili altlık oluşturmak;
- Girişimcilerin yatırımlarını doğaya zarar vermeyecek şekilde planlamalarına destek olmak;
- Gerek resmi kurumların, gerekse danışman firmaların "Çevre Etki Değerlendirme" (ÇED) sürecinde ihtiyacı olan verilere kolayca erişimlerini ve bu yolla ÇED sürecinin sağlıklı işlenmesini sağlamak;
- Avrupa Birliği üyelik sürecinde Natura 2000 korunan alanlar ağı gibi gerekli koşulların sağlanması için veri kaynağı oluşturmak;
- Doğal kaynak yönetimi politikalarının oluşturulmasına yön vermek ve bu kapsamda, ulusal enerji, tarım ve turizm stratejilerinde doğal değerlerin dikkate alınmasını sağlamak;

Uygulama

- Alanların bütüncül bir yaklaşımla korunabilmesi için somut çözüm önerilerine ve savunma çalışmalarına dayanak oluşturmak;
- ÖDA'larda yürütülen koruma ve eğitim çalışmalarını için bilgi alt yapısı oluşturmak;
- Doğal alanların yönetim ve kullanım planlarına güncel veri sağlamak.

Bu kitapta 305 "Önemli Doğa Alanı" tanımlanmıştır. Bu alanların toplam yüzölçümü 20 milyon 280 bin 149 hektardır ve bu alan Türkiye'nin %26'sını kaplamaktadır. Bu alanlar bitki, kuş, memeli, sürüngen, çiftyapamlı, içsu balığı, kelebek ve kızböceği türleri için küresel ve/veya bölgesel ölçekte önem taşımaktadır. Alanların 292'si küresel ölçekte bir veya daha fazla tür grubu için ÖDA kriterlerini sağlamaktadır. 13 tanesi ise yalnızca bölgesel ölçekte önemli alanlardır.

Türkiye'de bitki, çiftyapamlı, içsu balığı, kelebek, kızböceği, kuş, memeli ve sürüngen tür gruplarından ÖDA kriterlerini küresel ölçekte sağlayan 2246 tür bulunmaktadır. 750 takson ise ÖDA kriterlerini bölgesel ölçekte sağlamaktadır. Küresel ölçekte ÖDA kriterlerini sağlayan türlerin büyük çoğunluğunu bitkiler oluşturmaktadır.

Ülkemizde 2036 bitki, 36 kuş, 28 memeli, 32 sürüngen, 11 çiftyapamlı, 69 içsu balığı, 25 kelebek, 7 kızböceği taksonu küresel ölçekte ÖDA kriterlerini sağlamaktadır. Bu kapsamda bitkiler için 223, kuşlar için 106, memeliler için 95, sürüngenler için 108, çiftyapamlılar için 29, içsu balıkları için 61, kelebekler için 66, kızböcekleri için 29 alanın ÖDA kriterlerini küresel ölçekte sağladığı belirlenmiştir.

Bu alanlardaki popülasyonların yanı sıra pek çok tür veya alttür popülasyonunun ÖDA kriterlerini sağladığı saptanmıştır. Ancak bu popülasyonlar hakkında bir ÖDA tanımlayacak kadar güncel veri bulunmadığından bu taksonlarla ilgili dağılım bilgileri noktasal olarak bu envanterin Ek 6'sında verilmiştir. Zaman içerisinde güncel bilgiler toplandığında bu popülasyonlar için yeni ÖDA'ların belirlenmesi veya var olan ÖDA'ların genişletilmesi söz konusu olacaktır.

451 canlı türünün dünyada sadece Türkiye'de tek bir alanda yaşadığı ve bu alanda da tehlike altında olduğu belirlenmiştir. Bu canlı türlerinin büyük bir kısmını bitkiler oluşturmaktadır. Bu türlerin 394 tanesi (%87'si) 125 ÖDA'nın içinde yer almaktadır. 57 tanesi (%13'ü) ise nokta olarak belirlenmiştir ve bu türlerin yaşadığı alanlar veri yetersizliği nedeni ile henüz ÖDA olarak tanımlanmamıştır.

Geçtiğimiz yıllarda Seyfe Gölü, Eşmekaya Sazlığı, Hotamış Sazlığı, Sultan Sazlığı ve Ereğli Sazlıkları tümüyle kuruyarak restorasyon aşamasına gelmiştir. 305 ÖDA'nın dörtte biri "Çok Acil" veya "Acil" statüsünde olup tamamen veya kısmen yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. 100 ÖDA ise "Korumaya Bağımlı" statüsüne yerleştirilmiştir ve müdahale yapılmadığı takdirde önemli bir bölümü yok olma tehlikesi altındadır.

305 ÖDA'dan sadece iki alanın (Hodulbaba Dağı ve Nallıhan Tepeleri) durumu geçtiğimiz yıllarda ilerleme göstermiştir. Geçtiğimiz on yılda 143 ÖDA'nın durumunda ciddi değişiklikler olmamış, 125 ÖDA'daki doğal yaşam ise nispeten düşük zararlar görmüştür.

ÖDA'lar üzerindeki tehditlerin başında su politikaları ve bu çerçevede yapılan büyük barajlar ile tarım alanlarını genişletme, sulama ve kurutma çalışmaları gelmektedir. Bu çalışmalar sonucunda çok sayıda sulakalan ve bozkır ÖDA'sı yok olmuş, bir kısmının da ekolojik bütünlüğü büyük ölçüde zarar görmüştür. Öte yandan, özellikle büyük kentlerin yakınında ve Ege – Akdeniz kıyılarında ikinci konutlar ve plansız yapılaşma birçok ÖDA'nın geri dönüşsüz yok olmasına neden olmaktadır. ÖDA'lar üzerindeki diğer tehditlerin başında yol yapımları ve aşırı otlatma gelmektedir.

Doğa Derneği, Çevre ve Orman Bakanlığı ve diğer pek kurumla işbirliği içinde ÖDA'ların korunması için somut çalışmalar yürütmektedir. Ancak Türkiye'nin biyolojik çeşitliliğinin korunması için tüm bu alanların bütüncül bir yaklaşımla korunması gerekmektedir. Bu, doğa koruma için çalışan tüm devlet kuruluşlarının, özel sektörün, sivil toplum kuruluşlarının, basın, akademik kuruluşların ve uluslar arası kuruluşların ortak hareketi ile mümkün olacaktır.

SUMMARY

The exceptional diversity encountered in Turkey's nature is a result of various biogeographic reasons. Due to its "crossroads" location and diversity of its geographic features and climatic conditions Turkey hosts a rich and irreplaceable biodiversity. Another factor that has shaped Turkey's biodiversity is the ice ages ranging from 1 million 800 000 to ten thousand years ago. The global map of "biodiversity hotspots" clearly reflects this richness. Three out of 34 "biodiversity hotspots" meet in Turkey: Mediterranean, Caucasus and the Irano-Anatolian.

The present extinction rate of plants and animals due to human activities is tremendous, yet sufficient time and resources to reverse this trend is hardly available in the world and in Turkey. Therefore, many conservation organisations and institutions work towards obtaining optimal results from activities that rely on very limited resources. The Key Biodiversity Area (KBA) approach is a method developed in order to use these limited resources in the highest priority areas of the world.

The KBA approach has been developed by an expert team representing the leading conservation institutions globally, among which Doğa Derneği has been active. KBAs are areas of international importance and are selected by using standard, globally applicable and threshold based criteria taking into account the distribution and population of species for which site conservation is appropriate. These criteria are built on two main principles of selection of sites conservation: vulnerability and irreplaceability. KBAs selected under the vulnerability principle host significant populations of threatened species whereas the irreplaceability principle is used for determining sites important for restricted range, congregatory and biome restricted species.

Turkey's KBAs have been identified with the leadership of Doğa Derneği and the contribution of several institutions and scientists. This work is the first application of the KBA methodology on a national scale. In this book, experiences gained through "Important Bird Areas" approach by BirdLife International and its global partners have been expanded to include seven new taxonomic groups: plants, mammals, reptiles, amphibians, freshwater fish, butterflies and dragonflies.

The main functions of this book can be summarised as follows:

Priority setting

- Constitute a reference for sites and species that require work in reaching the "zero extinction" goal in Turkey and contribute in identification of new protected areas;

Research

- Encourage the preparation of national red lists in Turkey;
- Encourage the universities in Turkey to conduct research on little known KBAs and species;
- Lay the infrastructure for monitoring Turkey's nature and KBAs;

Public awareness

- Contribute to the promotion of Turkey's rich biodiversity on local, national and international scales;

Nature conservation policies

- Provide building blocks for conservation in the process of planning and implementation of projects of development organisations;
- Support the planning of environmentally-friendly investments;
- Provide easy to use and easy to access data to both governmental and private institutions that deal with Environmental Impact Assessments (EIA) and thus ensure healthy functioning of the EIA process;
- Provide data for adhering to conditions such as Natura 2000 protected areas network in the European Union accession process;
- Guide national natural resource management policies and in this framework, ensure that natural values are taken into account within national energy, agriculture and tourism strategies;

On the ground actions

- Provide advocacy tools and concrete solutions towards holistic conservation of the sites;
- Constitute knowledge-basis for hands on conservation and education work undertaken within the KBAs;
- Provide data for the management plans of these natural areas.

This book identifies 305 KBAs which cover 20280149 hectares, equivalent to Turkey's 26% surface area. These sites are selected for plants, birds,

mammals, reptiles, amphibians, freshwater fish, butterflies and dragonflies. Among all sites, 292 fulfil the KBA criteria for one or more taxonomic group on a global scale. Thirteen sites are important on a regional scale.

Among plants, birds, mammals, reptiles, amphibians, freshwater fish, butterflies and dragonflies, Turkey hosts 2246 species that trigger the KBA criteria on a global scale while 750 taxa trigger the KBA criteria on a regional scale. The majority of the trigger species consist of plants.

Analysed in more detail, 2036 plant, 69 freshwater fish, 36 bird, 32 reptile, 28 mammal, 25 butterfly, 11 amphibian and 7 dragonfly species trigger the KBA criteria on the global scale. The following numbers of KBAs of global importance have been identified for each taxonomic group: 223 sites for plants, 29 sites for amphibians, 61 sites for freshwater fish, 66 sites for butterflies, 29 sites for dragonflies, 106 sites for birds, 95 sites for mammals and 108 sites for reptiles.

During this study, several trigger species populations have been identified for which, currently, no KBAs are designated due to insufficiency of information to delineate site boundaries. However, location information on these trigger species populations are provided in Annex 6.

Furthermore, 451 species have been identified that occur solely at a single site in Turkey and that they are threatened from extinction. The majority of these species consist of plants. A total of 394 species of these species (87%) occur within 125 KBAs, while site boundaries were not drawn and KBAs were not selected for 57 of these (13%) due to data insufficiency.

The conservation state of the KBAs is less than favorable. Over the past ten years, five wetland KBAs; Seyfe Lake, Eşmekaya Marshes, Hotamış Marshes, Sultan Marshes and Ereğli Marshes have completely dried and now they require restoration. Respectively, 22 and 46 KBAs are classified as "Very Urgent" and "Urgent" in terms of the need for conservation action. In other words, one fourth of the 305 KBAs face immense threats that may result in permanent loss of these sites. 100 sites are classified as "Conservation Dependent", meaning a significant part of these KBAs are under risk unless conservation action is taken urgently.

Only two sites' conservation status among the 305 KBAs (Hodulbaba Mountain and Nallıhan Hills) have improved over the past ten years. Conservation status of 143 KBAs are thought to have not changed over the past ten years, while 125 sites have partially lost their natural integrity.

The leading threat pertaining to the KBAs is water policies, and in particular large dam constructions and land conversion for agriculture. As a result of these pressures, several wetlands and steppe KBAs have disappeared or their ecological integrity is lost severely. On the other hand, development for tourism and urbanisation near cities and the Aegean and Mediterranean coasts have resulted and continue to result in the loss of biodiversity at many KBAs. Overgrazing and road constructions are among other major threats affecting the sites.

With the collaboration of the Turkish Ministry of Environment and Forestry as well as other institutions, Doğa Derneği implements on the ground projects in order to conserve Turkey's KBAs. However, the objective of conserving Turkey's biodiversity can only be made possible through collective effort and motion of all institutions that shall contribute in conservation including state authorities, private sector, non governmental organisations, media, academic institutions and international institutions.

GİRİŞ

“Önemli Doğa Alanı” Nedir?

Alan koruma, canlı türlerinin sağlıklı topluluklar oluşturmaları ve yaşam döngülerini devam ettirmeleri için gerekli tüm coğrafyaların doğal özellikleri bozulmadan saklanmasını esas alır. “Önemli Doğa Alanı” (ÖDA) kavramı bu ilkeyi esas alarak doğadaki canlı türlerinin nesillerini sürdürebilmeleri için özel önem taşıyan coğrafyaları tanımlar. Bu kavram, canlı türleri ve doğal kaynaklarla birlikte yeryüzünün en özel doğal alanlarının korunmasını amaçlamaktadır.

ÖDA'ların en güçlü yanı, uluslararası ölçekte önemli olan alanları işaret etmeleridir. Bu alanlar, Conservation International, BirdLife International ve Planlife'in önderliğinde 15 uzman tarafından geliştirilen bilimsel kriterlere göre uluslararası öneme sahip olduğu kanıtlanmış alanlardır (Eken *ve ark.* 2004). Alanları belirleme sürecinde ölçülebilir ve somut kriterlerin kullanılması, ÖDA fikrini güçlendiren en temel noktadır. ÖDA kriterleri bu güne kadar geliştirilmiş en bütüncül ve kolayca uygulanabilen korunan alan tanımlama yöntemi olarak kabul edilmektedir.

ÖDA metodolojisi kaynağını IUCN Kırmızı Liste verilerinden yararlanılarak belirlenen tür koruma hedeflerinden ve bunlarla bütünleşmiş daha geniş ölçekli koruma yaklaşımlarından almıştır. ÖDA'lar, alan korumaya ihtiyaç duyan türlerin dağılım ve nüfuslarını esas alan standart, küresel ölçekte uygulanabilir ve eşik değerlerine bağlı somut kriterler vasıtasıyla seçilir. Bu kriterler alan koruma önceliklerini ortaya çıkarırken iki önemli noktaya vurgu yapmaktadır; *hassaslık* ve *benzersizlik*. Öte yandan, ÖDA'ların belirlenmesinde bazı nicel eşik değerleri kullanılmaktadır. Bu değerler, günümüze değin uygulanmış yaklaşımların ve ekolojik teorilerin gözden geçirilmesi ile oluşturulmuştur.

Dünyanın İlk Ulusal ÖDA Envanteri

Türkiye'nin ÖDA'ları Doğa Derneği'nin önderliğinde, pek çok kuruluşun ve bilim insanının katkısıyla tanımlanmıştır. Bu çalışma, sadece Türkiye için değil, tüm dünya için öncü niteliğini taşımaktadır. Elinizde tuttuğunuz kitap, dünyada ÖDA metodolojisinin ülke ölçeğinde yapılmış ilk uygulamasıdır. Bu nedenle çalışma sırasında küresel standartlara dayalı bir yöntemin ulusal veya yerel ölçekte uygulanmasına dair pek çok sorunun yanıtı aranmıştır. ÖDA metodolojisi, küresel standartlara dayanmasına rağmen, bölgesel veya ulusal ölçekte çalışma yapan pek çok uzmanın bilgisinden en verimli şekilde yararlanmamızı ve bu uzmanları alan belirleme sürecine dâhil etmemizi sağlamıştır.

BirdLife International ve ortakları tarafından yürütülen “Önemli Kuş Alanları” çalışmaları kapsamında elde edilen deneyimler, bu kitapla birlikte yedi farklı canlı grubunu daha (bitkiler, memeliler, sürüngenler, çiftyaşamlılar, içsu balıkları, kelebekler ve kızıböcekleri) içerecek şekilde genişletilmiştir. Şüphesiz ki bu sonuçlar Madagaskar, Kenya, Filipinler ve benzeri ülkelerde yürümekte olan ÖDA çalışmalarına ışık tutacaktır. Türk bilim adamlarının birikimi ve emeği sayesinde ortaya çıkan bu envanterin bilimsel sonuçları, Hollanda – Wageningen Üniversitesi'nde yürütülen doktora çalışması kapsamında bilim dünyasına tanıtılmaktadır. Türkiye'nin biyolojik çeşitlilik açısından dünya ölçeğindeki değeri, bu çalışmanın doğa koruma bilimlileri açısından önemini daha da artırmaktadır.

Envanterin İşlevleri

Her “ilk” gibi bu kitabın da eksikleri ve genişletilmesi gerekli yönleri bulunmaktadır. ÖDA kriterlerinin küresel, bölgesel ve Avrupa Birliği ölçeğindeki uygulamaları yapılırken pek çok sorunla karşılaşılımıştır ve bu sorunlara bu kitap kapsamında pratik çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Hiç şüphesiz ki, benzer sorunlar diğer ülkelerde de yaşanacaktır ve bu sorunlara kalıcı çözümler üretilebilmesi için ÖDA yönteminin daha fazla coğrafi bölgede uygulanması gerekecektir. Öte yandan, Türkiye doğasının araştırılması ve korunması için çalışan uzmanların bu kitabın yayınlanmasını takip eden yıllarda Türkiye'nin ÖDA envanterini çok daha eksiksiz bir noktaya taşıyacağına inanmaktayız.

Geliştirilmesi gereken yanlarına rağmen ÖDA kitabının aşağıdaki temel işlevleri yerine getireceğine inanmaktayız;

Önceliklerin belirlenmesi

- Türkiye'de “Sıfır Yok Oluşa” ulaşmak için üzerinde çalışılması gereken alanlar ve türler için kaynak teşkil etmek ve yeni koruma alanlarının belirlenmesine katkı koymak;

Araştırma

- Türkiye'de kırmızı listelerin hazırlanmasını teşvik etmek;
- Üniversiteleri Türkiye'nin az bilinen önemli doğal alanları ve canlı türleri üzerinde çalışmak için teşvik etmek;
- Türkiye doğasını ve ÖDA'ları izleme çalışmaları için temel oluşturmak;

Tanıtım ve bilinçlendirme

- Türkiye'nin biyolojik zenginliğini yerel, ulusal ve uluslar arası düzeyde tanıtmak;

Doğa koruma politikaları

- Planlayıcı ve uygulayıcı kurumlarının proje ve çalışma alanlarını belirleme sürecinde doğa koruma ile ilgili altlık oluşturmak;
- Girişimcilerin yatırımlarını doğaya zarar vermeyecek şekilde planlamalarına destek olmak;
- Gerek resmi kurumların, gerekse danışman firmaların “Çevre Etki Değerlendirme” (ÇED) sürecinde ihtiyacı olan verilere kolayca erişimlerini ve bu yolla ÇED sürecinin sağlıklı işlenmesini sağlamak;
- Avrupa Birliği üyelik sürecinde Natura 2000 korunan alanlar ağı gibi gerekli koşulların sağlanması için veri kaynağı oluşturmak;
- Doğal kaynak yönetimi politikalarının oluşturulmasına yön vermek ve bu kapsamda, ulusal enerji, tarım ve turizm stratejilerinde doğal değerlerin dikkate alınmasını sağlamak;

Uygulama

- Alanların bütüncül bir yaklaşımla korunabilmesi için somut çözüm önerilerine ve savunma çalışmalarına dayanak oluşturmak;
- ÖDA'larda yürütülen koruma ve eğitim çalışmaları için bilgi alt yapısı oluşturmak;
- Doğal alanların yönetim ve kullanım planlarına güncel veri sağlamak.

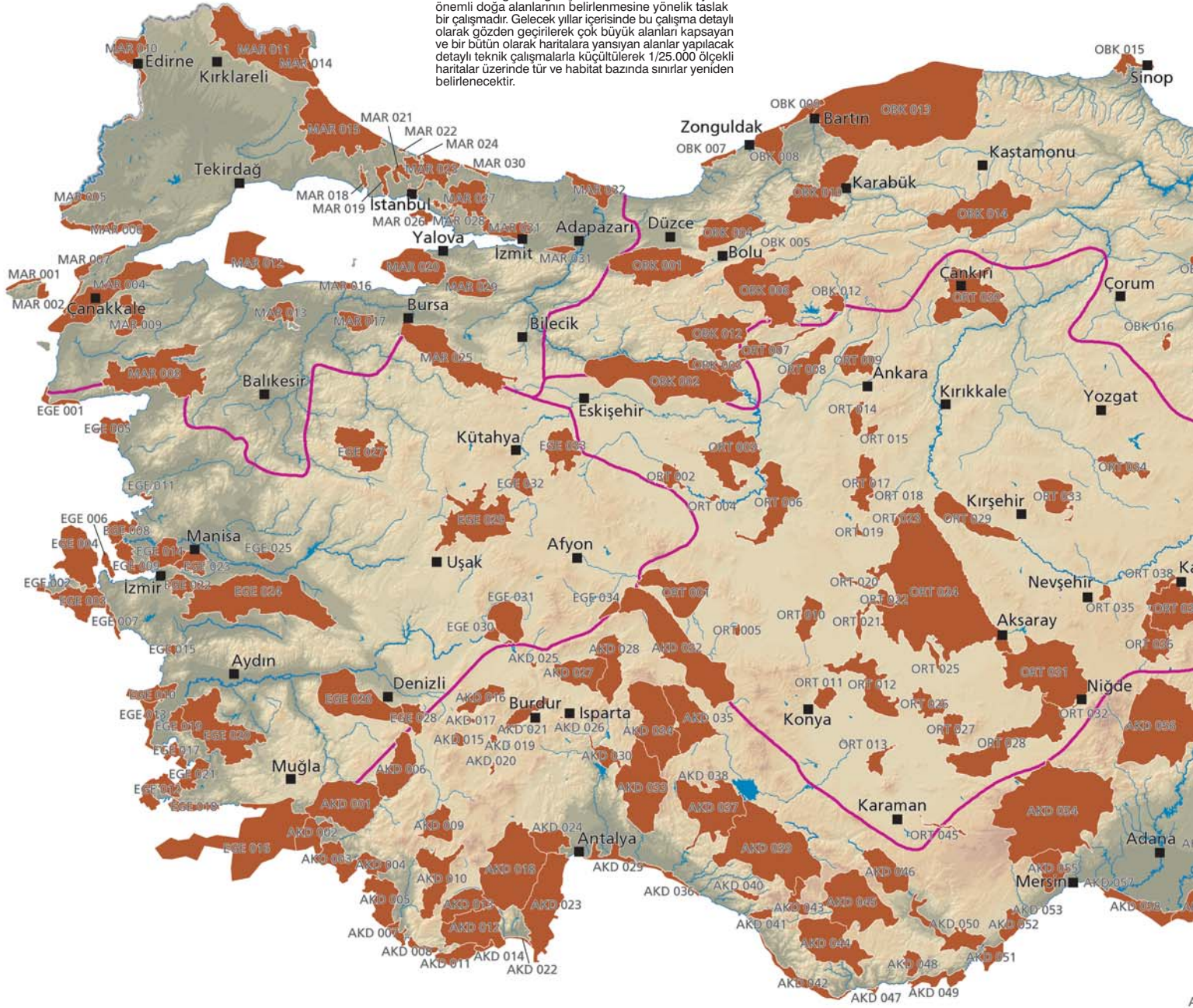
Envanterin Tarihiçesi ve Kapsamı

Türkiye'de uluslar arası öneme sahip ÖDA'lar ve sınırlarının belirlenmesine yönelik çalışmaların tarihiçesi 1980'lerin sonlarına dayanır. İlk olarak 1989 yılında Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD) ve BirdLife International (o zamanlar ICBP) Türkiye'nin ilk “Önemli Kuş Alanları” kitabını yayınlamıştır (Ertan *ve ark.* 1989). Bu çalışmayı nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan denizkaplumbağaları (Yerli ve Demirayak 1996) ve Akdeniz fokunun (Savaş ve Kıraç 1991) yaşadığı alanlarla ilgili envanterler izlemiştir. “Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları” envanteri 1997'de DHKD (Yarar ve Magnin 1997), 2004'te ise Doğa Derneği tarafından revize edilmiştir (Kılıç ve Eken 2004). “Türkiye'nin Önemli Kelebek Alanları”nı içeren bir envanter 2003 yılında Hollandalı bir sivil toplum kuruluşu tarafından hazırlanmıştır (van Swaay ve Warren 2003). Aynı yıl içinde WWF-Türkiye tarafından “Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları” (Özhatay *ve ark.* 2003) envanteri ve denizkaplumbağası alanlarının güncellemesi (Oruç *ve ark.* 2003) yayınlanmıştır. Karataş (2004) kapsamında ise ÖDA kriterleri ilk defa Türkiye'nin memeli türleriyle ilgili verilere uyarlanarak Türkiye'nin taslak “Önemli Memeli Alanları” çalışması yayınlanmıştır. “Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları”yla ilgili bölgesel çalışmalar da bulunmaktadır. Bugüne kadar ayrıntılı bir şekilde araştırılan bölgeler, İstanbul ilini (Özhatay *ve ark.* 2000), Konya Kapalı Havzası'nı (Eken ve Magnin 1999) ve Güneydoğu Anadolu'yu (Welch 2004) kapsamaktadır.

2003 yılında Yeşil Atlas dergisinde yukarıdaki çalışmalar değerlendirilerek tek bir harita halinde yayınlanmış ve bu haritada 264 ÖDA tanımlanmıştır (Yeşil Atlas 2003). Bu haritada aynı zamanda pek çok uzmanın katkısıyla dünyada sadece Türkiye üzerindeki tek bir noktada yaşayan ve nesli tehlike altında olan bitki, memeli, sürüngen, çiftyaşamlı, balık ve kelebek türleriyle ilgili veriler de bir araya getirilerek ÖDA'ların en acil korunması gereken alt grubunu oluşturan “Sıfır Yok Oluş Alanları” tanımlanmıştır.

Elinizdeki yayın, yukarıda adı geçen tüm alan belirleme çalışmalarıyla oluşan temelin üzerine inşa edilmiştir. Ancak bu kapsamlı envanter hazırlanırken yalnızca önceki çalışmaların sonuçlarıyla yetinilmemiş, binlerce yeni tür verisi ÖDA kriterlerinin süzgecinden geçirilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda Türkiye'de binlerce türün vazgeçilmez yaşam alanı olan 305 ÖDA tanımlanmıştır. 305 ÖDA ile ilgili bulgular bundan sonraki bölümlerde ayrıntısıyla verilmiştir.

Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları kitabı ve haritası resmi bir belge niteliği taşımamakla beraber Türkiye'nin önemli doğa alanlarının belirlenmesine yönelik taslak bir çalışmadır. Gelecek yıllar içerisinde bu çalışma detaylı olarak gözden geçirilerek çok büyük alanları kapsayan ve bir bütün olarak haritalara yansıyan alanlar yapılacak detaylı teknik çalışmalarla küçültülerek 1/25.000 ölçekli haritalar üzerinde tür ve habitat bazında sınırlar yeniden belirlenecektir.

- AKD 001 Sandras Dağı
- AKD 002 Köyceğiz Gölü
- AKD 003 Dalaman Ovası
- AKD 004 Fethiye
- AKD 005 Baba Dağı
- AKD 006 Gölgeci Dağları
- AKD 007 Patara
- AKD 008 Kaş-Kalkan Kıyıları
- AKD 009 Doğu Boncuk Dağları
- AKD 010 Girdev Gölü ve Akdağlar
- AKD 011 Kekova
- AKD 012 Kıbrısçık
- AKD 013 Çiğlıkara Ormanları
- AKD 014 Kale
- AKD 015 Salda Gölü
- AKD 016 Acıgöl
- AKD 017 Çorak Gölü
- AKD 018 Beydağları
- AKD 019 Yarışlı Gölü
- AKD 020 Karataş Gölü
- AKD 021 Burdur Gölü
- AKD 022 Kumluca
- AKD 023 Tahtalı Dağları
- AKD 024 Güllük Dağı
- AKD 025 Karakuyu Sazlığı
- AKD 026 Gölçük Gölü
- AKD 027 Barla Dağı
- AKD 028 Eğirdir Gölü
- AKD 029 Antalya Ovası
- AKD 030 Aksu Vadisi
- AKD 031 Burnaz Kumsalı

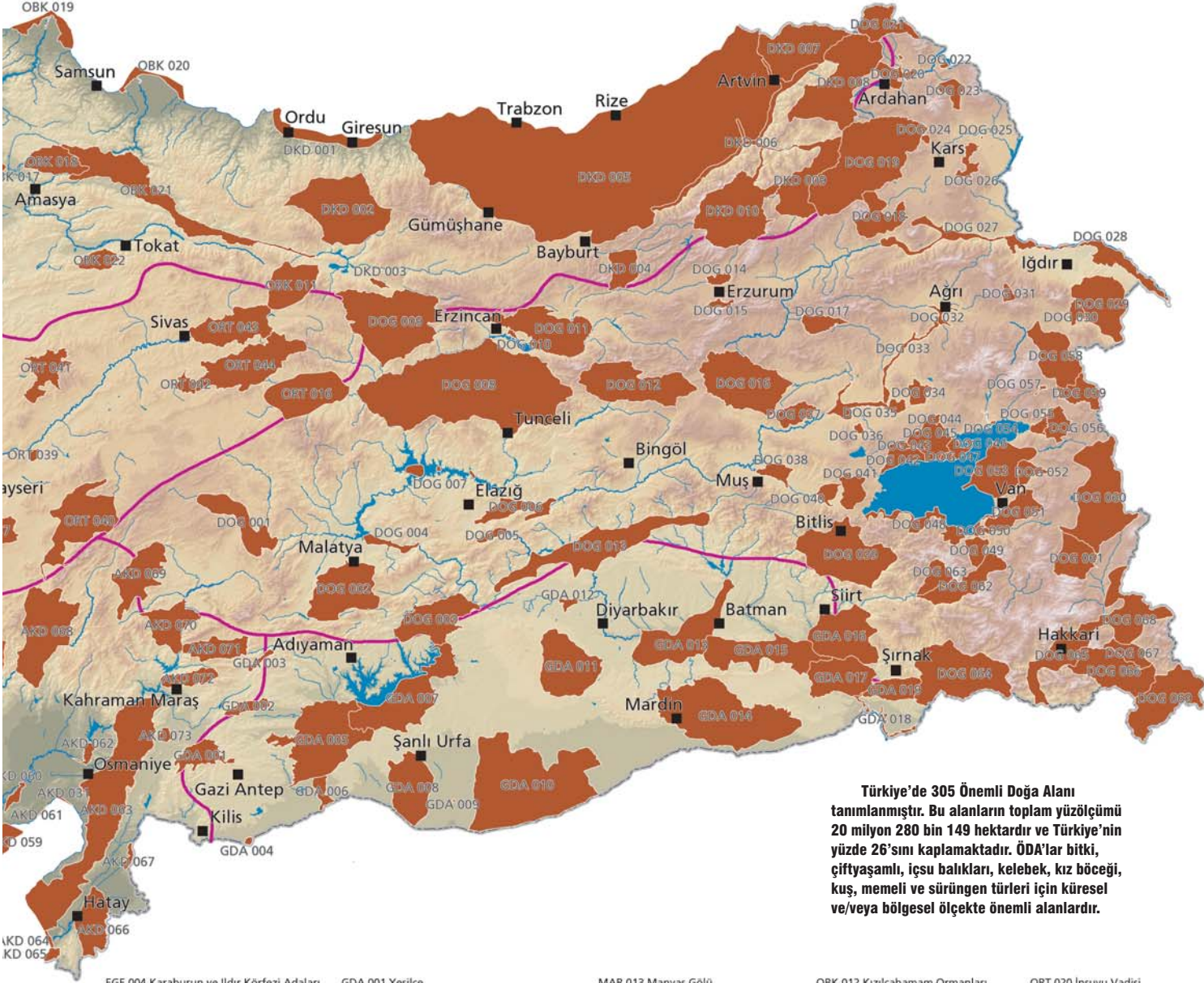
- AKD 032 Sultan Dağları
- AKD 033 Köprüçay Vadisi
- AKD 034 Dedegöl Dağları
- AKD 035 Beyşehir Gölü
- AKD 036 Kızılot
- AKD 037 Akseki ve İbradı Ormanları
- AKD 038 Kızıldağ
- AKD 039 Geyik Dağları
- AKD 040 Kargı Çay Vadisi
- AKD 041 Dimçay Vadisi
- AKD 042 Gazipaşa-Anamur Kıyıları
- AKD 043 Gevne Vadisi ve Gökbel Yaylası
- AKD 044 Taşeli Platosu
- AKD 045 Ermenek Vadisi
- AKD 046 Gökdere
- AKD 047 Bozyazı Kıyıları
- AKD 048 Gülnar
- AKD 049 Aydıncık ve Ovacık Kıyıları
- AKD 050 Gökşu Vadisi
- AKD 051 Gökşu Deltası
- AKD 052 Limonlu Havzası
- AKD 053 Alata kumulları
- AKD 054 Bolkar Dağları
- AKD 055 Mersin Tepeleri
- AKD 056 Aladağlar
- AKD 057 Kazanlı
- AKD 058 Seyhan Deltası
- AKD 059 Ceyhan Deltası
- AKD 060 Yılanlıkale Tepeleri
- AKD 061 Sugözü - Akkum
- AKD 062 Kastabala Vadisi

- AKD 063 Amanos Dağları
- AKD 064 Samandığ Kumulları
- AKD 065 Kılıç Dağı
- AKD 066 Altınöz Tepeleri
- AKD 067 İncirli Tepeleri
- AKD 068 Feke
- AKD 069 Binboğa Dağları
- AKD 070 Berit Dağı
- AKD 071 Engizek Dağları
- AKD 072 Ahır Dağı
- AKD 073 Gavrı Gölü
- AKD 074 Giresun ve Ordu Kıyıları
- AKD 075 Giresun Dağları
- AKD 076 Gölöva Gölleri
- AKD 077 Köp Dağı
- AKD 078 Doğu Karadeniz Dağları
- AKD 079 Karşıyaka Vadisi
- AKD 080 Karşıyaka Dağları
- AKD 081 Olur-Oltu Bozkırları
- AKD 082 Tortum Havzası
- AKD 083 Tohma Vadisi
- AKD 084 Kubbe Dağı
- AKD 085 Nemrut Dağı
- AKD 086 Karakaya Barajı
- AKD 087 Hazar Gölü
- AKD 088 Güney Keban Barajı
- AKD 089 Keban Adaları
- AKD 090 Munzur Dağları
- AKD 091 Refahiye Ormanları
- AKD 092 Ekişu Sazlığı

- DOG 011 Esence (Keşiş) Dağları
- DOG 012 Şeytan Dağları ve Perisuyu
- DOG 013 Güneydoğu Toros Eşiği
- DOG 014 Erzurum Bataklıkları
- DOG 015 Palandöken Dağları
- DOG 016 Bingöl Dağı
- DOG 017 Karasu Ovası
- DOG 018 Sarıkamış Ormanları
- DOG 019 Allahuekber Dağları
- DOG 020 Ardahan Ormanı
- DOG 021 Posof Ormanı
- DOG 022 Aktaş Gölü
- DOG 023 Çıldır Gölü
- DOG 024 Aygır Gölü
- DOG 025 Kuyucuk Gölü
- DOG 026 Kars Ovası
- DOG 027 Aras Vadisi
- DOG 028 İğdir Ovası
- DOG 029 Ağrı Dağı
- DOG 030 Doğu Beyazıt Sazlığı
- DOG 031 Balık Gölü
- DOG 032 Ağrı Ovası
- DOG 033 Yukarı Murat Vadisi
- DOG 034 Patnos
- DOG 035 Bulanık ve Malazgirt Ovaları
- DOG 036 Haçlı Gölü
- DOG 037 Akdoğan Dağları
- DOG 038 Muş Ovası
- DOG 039 Bitlis Güneyi Dağları
- DOG 040 Iron Sazlığı
- DOG 041 Nemrut Volkanı

- DOG 042 Ziyaret Dağı
- DOG 043 Batmış Gölü
- DOG 044 Sarısu Ovası
- DOG 045 Süphan Dağı
- DOG 046 Kavuzlu Yarımadası
- DOG 047 Sodalıgöl
- DOG 048 Güney Van Gölü Kıyıları ve Alacabük Dağı
- DOG 049 Artos Dağı
- DOG 050 Dönemeç Deltası ve Edremit Sazlıkları
- DOG 051 Ereğ Dağı ve Turna Gölü
- DOG 052 Erçek Gölü
- DOG 053 Van Ovası
- DOG 054 Çelebiabağı Sazlıkları
- DOG 055 Bendimahşi Deltası
- DOG 056 Pirreşi Dağı
- DOG 057 Çiçekli Göl
- DOG 058 Tendürek Dağı
- DOG 059 Çaldıran Ovası
- DOG 060 Van Doğusu Dağları
- DOG 061 İspiriz Dağı
- DOG 062 Çatak Vadisi
- DOG 063 Mukus Vadisi
- DOG 064 Tanin Tanin Dağları
- DOG 065 Zap Suyu Vadisi
- DOG 066 Buzul ve İkiyaka Dağları
- DOG 067 Yüksekova
- DOG 068 Mordağlar
- DOG 069 Şemdinli Vadisi
- EGE 001 Babakale - Asos Kıyıları
- EGE 002 Çeşme Batı Burnu
- EGE 003 Alaçatı

TÜRKİYE'NİN ÖNEMLİ DOĞA ALANLARI HARİTASI

Türkiye'de 305 Önemli Doğa Alanı tanımlanmıştır. Bu alanların toplam yüzölçümü 20 milyon 280 bin 149 hektardır ve Türkiye'nin yüzde 26'sını kaplamaktadır. ÖDA'lar bitki, çiftyaşamlı, içsu balıkları, kelebek, kız böceği, kuş, memeli ve sürüngen türleri için küresel ve/veya bölgesel ölçekte önemli alanlardır.

© Doğa Derneği Coğrafi Bilgi Sistemleri Ünitesi

- EGE 004 Karaburun ve İldir Körfezi Adaları
- EGE 005 Ayvalık
- EGE 006 Çiçek Adaları
- EGE 007 Doğanbey Kıyıları
- EGE 008 Foça Yarımadası
- EGE 009 Gediz Deltası
- EGE 010 Dilek Yarımadası
- EGE 011 Bakırçay Deltası
- EGE 012 Bodrum Yarımadası
- EGE 013 Büyük Menderes Deltası
- EGE 014 Yamanlar Dağı
- EGE 015 Küçük Menderes Deltası
- EGE 016 Datça ve Bozburun Yarımadaaları
- EGE 017 Akbük Kıyıları
- EGE 018 Gökova Kuzey Kıyıları
- EGE 019 Bafa Gölü
- EGE 020 Batı Menteşe Dağları
- EGE 021 Güllük Körfezi
- EGE 022 Nif Dağı
- EGE 023 Spil Dağı
- EGE 024 Boz Dağlar
- EGE 025 Marmara Gölü
- EGE 026 Akdağ - Denizli
- EGE 027 Alaçam Dağları
- EGE 028 Honaz Dağı
- EGE 029 Murat Dağı
- EGE 030 Işıklı Gölü
- EGE 031 Akdağ - Çivril
- EGE 032 Altıntaş Ovası
- EGE 033 Türkmenbaba Dağı
- EGE 034 Karamık Sazlığı

- GDA 001 Yeşilce
- GDA 002 Araban Tepeleri
- GDA 003 Adıyaman - Gölbaşı Gölleri
- GDA 004 Elbeyli
- GDA 005 Güney Fırat Vadisi ve Birecik Bozkırları
- GDA 006 Karkamış
- GDA 007 Bozova
- GDA 008 Akçakale Bozkırları
- GDA 009 Harran Harabeleri
- GDA 010 Ceylanpınar
- GDA 011 Karacadağ
- GDA 012 Devegeçidi Barajı
- GDA 013 Bismil Ovası
- GDA 014 Mardin Dağları
- GDA 015 Dicle Vadisi
- GDA 016 Erüh Dağları
- GDA 017 Küpeli Dağı
- GDA 018 Cizre ve Silopi
- GDA 019 Cudi Dağı
- MAR 001 Gökçeada Kuzey Kıyıları
- MAR 002 Gökçeada Dalıyanı
- MAR 003 Kocaali Tepeleri
- MAR 004 Çanakakale Boğazı
- MAR 005 Meriç Deltası
- MAR 006 Saros Körfezi
- MAR 007 Gelibolu Kemikli Burnu
- MAR 008 Kaz Dağları
- MAR 009 Biga Dağları
- MAR 010 Sırpsındığı
- MAR 011 Istranca Dağları
- MAR 012 Marmara Adaları

- MAR 013 Manyas Gölü
- MAR 014 İğneada Ormanları
- MAR 015 Terkos Havzası
- MAR 016 Kocaçay Deltası
- MAR 017 Ulubat Gölü
- MAR 018 Büyükçekmece Gölü
- MAR 019 Küçükçekmece Havzası
- MAR 020 Armutlu Yarımadası
- MAR 021 Batı İstanbul Meraları
- MAR 022 Ağaçlı Kumulları
- MAR 023 Bogaziçi
- MAR 024 Kilyos Kumulları
- MAR 025 Uludağ
- MAR 026 İstanbul Adaları
- MAR 027 Ömerli Havzası
- MAR 028 Pendik Vadisi
- MAR 029 İznik Gölü
- MAR 030 Şile Kıyıları
- MAR 031 Sapanca Gölü
- MAR 032 Sakarya Deltası
- OBK 001 Abant Dağları
- OBK 002 Sündiken Dağları
- OBK 003 Sarıyar Barajı
- OBK 004 Bolu Dağları
- OBK 005 Yeniçağa Gölü
- OBK 006 Köroğlu Dağları
- OBK 007 Kozlu Kıyıları
- OBK 008 Sofular Tepeleri
- OBK 009 Amasra Kıyıları
- OBK 010 Yenice Ormanları
- OBK 011 Kösedag

- OBK 012 Kızılçahamam Ormanları
- OBK 013 Küre dağları
- OBK 014 Ilgaz Dağları
- OBK 015 Sinop Yarımadası
- OBK 016 Kazankaya Vadisi
- OBK 017 Yedigöller Barajı
- OBK 018 Akdağ - Amasya
- OBK 019 Kızılırmak Deltası
- OBK 020 Yeşilirmak Deltası
- OBK 021 Kelkit Vadisi
- OBK 022 Ballica Tepeleri
- OBK 023 Nallihan Tepeleri
- ORT 001 Akşehir ve Eber Gölleri
- ORT 002 Aliken
- ORT 003 Acıkır Bozkırları
- ORT 004 Balıkdama
- ORT 005 Çavuşçu Gölü
- ORT 006 Polatlı - Tıgım
- ORT 007 Kirmir Vadisi
- ORT 008 Ayaş Dağları
- ORT 009 Kazan Tepeleri
- ORT 010 Sarayönü
- ORT 011 Akyay Ovası
- ORT 012 Hodulbaba Dağı
- ORT 013 Hotamış Sazlığı
- ORT 014 Mogan Gölü
- ORT 015 Beynam Ormanları
- ORT 016 Yeşildere
- ORT 017 Çöl Gölü ve Çalıklüdü
- ORT 018 Uyuz Gölü
- ORT 019 Kozanlı Gököl

- ORT 020 İnsuyu Vadisi
- ORT 021 Bolluk Gölü
- ORT 022 Tersakan Gölü
- ORT 023 Kulu Gölü
- ORT 024 Tuz Gölü
- ORT 025 Eşmekaya Sazlığı
- ORT 026 Obruk Yaylası
- ORT 027 Karapınar Ovası
- ORT 028 Ereğli Ovası
- ORT 029 Hırfanlı Barajı
- ORT 030 Çankırı Jipsli Tepeleri
- ORT 031 Hasan Dağı
- ORT 032 Akkaya Göleti
- ORT 033 Seyfe Gölü
- ORT 034 Yenipazar
- ORT 035 Göreme Tepeleri
- ORT 036 Sultansazlığı
- ORT 037 Erçiyas Dağı
- ORT 038 Hörmüşçü Sazlığı
- ORT 039 Palas Gölü
- ORT 040 Zamantı
- ORT 041 Akdağmadeni Ormanları
- ORT 042 Ulaş Gölleri
- ORT 043 Hafik Zara Tepeleri
- ORT 044 Tecer Dağları
- ORT 045 Divriği

Sayfa anahtarı:

Koruma Önceliği

Her bir ÖDA, koruma önceliğine göre sınıflandırılmıştır. Kısa vadeli ve reaktif (tepkisel) koruma çalışmaları, öncelikle “Çok Acil” ve “Acil” kategorilerindeki alanlarda yoğunlaşmalıdır. “Yeterince Bilinmiyor” kategorisindeki alanlar hakkında, orada yaşayan insanlarla birlikte en kısa sürede gerekli araştırmalar yapılmalıdır.

Çok Acil: 12 ay içinde kapsamlı bir koruma planı uygulanmadığı takdirde, tamamı veya büyük bir bölümü, geri dönüşümsüz olarak yok olma tehlikesinde olan alanlar.

Acil: En geç iki yıl içinde, kapsamlı bir koruma planı uygulanmadığı takdirde, tamamı veya büyük bir bölümü, geri dönüşümsüz olarak yok olma tehlikesinde olan alanlar.

Korumaya Bağımlı: Düzenli olarak gözaltında tutulmadığı ve tek tek ortaya çıkan sorunlara yönelik müdahaleler yapılmadığı takdirde, önemli bir bölümü yok olma tehlikesinde olan alanlar.

İzlenmesi Gerekli: Henüz geri dönüşümsüz zararlar veren bir tehditle karşı karşıya olmayan ancak düzenli olarak izlenmesi gereken alanlar.

Restorasyon Aşaması: Tamamı veya büyük bir bölümü en az üç yıldan beri artık ÖKA özelliği taşıyamayacak kadar bozulmuş alanlar.

Yeterince Bilinmiyor: Koruma önceliğini belirlemek için yeterince veri bulunmayan alanlar.

Alanın Değişimi

Geçtiğimiz on yıl içinde ÖDA'ların pek çoğunun doğal özellikleri ciddi zarar görmüştür. Alanlardaki değişimin sınıflandırılması, aşağıdaki kriterler kullanılarak yapılmıştır. Değerlendirme süresi, 1995 ve 2005 aralığını kapsamaktadır.

Gerieme (-3): Alan geçtiğimiz on yıl içinde doğal yapısını neredeyse tümüyle yok kaybetmiştir.

Gerieme (-2): Alanın büyük bir bölümü geçtiğimiz on yıl içinde ciddi ancak geriye dönüşü olan zararlar görmüş veya küçük ama önemli bir bölümü geri dönüşsüz kaybedilmiştir.

Gerieme (-1): Alanın bir bölümü gerekli koruma çalışmaları yapıldığı takdirde düzelebilecek veya doğal yaşam üzerinde etkisi nispeten düşük zararlar görmüştür.

Aynı: Geçtiğimiz on yıl içinde alanın doğal yapısında ciddi bir değişim yaşanmamıştır.

İlerleme (+1): Alanın üzerindeki bütün önemli tehditler gerekli koruma çalışmaları yapılarak ortadan kaldırılmıştır.

İlerleme (+2): Alan üzerindeki tehditlerin tamamı geçtiğimiz on yıl içinde ortadan kalkmıştır ve ÖDA, uygun bir koruma statüsüne kavuşmuştur. Alandaki bazı türlerin popülasyonlarında belirgin bir iyileşme gözlenmiştir.

İlerleme (+3): Alanın tamamı geçtiğimiz on yıl içinde etkili bir şekilde korunmaya başlanmıştır ve bir daha zarar görmemesi için gerekli tüm altyapı çalışmaları tamamlanmıştır. Alandaki kuş popülasyonlarında ve doğal dostu alan kullanım şekillerinden elde edilen ekonomik gelirden belirgin bir iyileşme gözlenmiştir.

Bilinmiyor (?): Alanın değişimi hakkında karar verebilmek için yeterince veri yoktur.

Akçakale Bozkırları

GDA008

Acil
Aynı (0)

Ceylan (Gazelle subgütürası) © Gürmüz & Helmut Denzau

Yüzölçümü : 108703 ha
Boylam : 38.70°D
Enlem : 36.96°K
Koruma Statüleri : Yok

Yükseklik : 380 m - 800 m
İl(ler) : Şanlıurfa
İlçe(ler) : Suruç, Akçakale, Şanlıurfa merkez

- Alanın Tanımı:** ÖDA, Şanlıurfa il merkezi, Suruç ve Akçakale arasında kalan ve Suriye sınırı kadar uzanan geniş taşlık bölgeyi kapsar. Kireçtaşlarıyla kaplı alanlar güneyden kuzeye doğru yükselerek küçük tepeler oluşturur. Tepeler arasında Suriye'ye doğru uzanan mevsimsel dereler ÖDA'nın güneyindeki alüvyal çöküntü ovasını oluşturur.
- Habitatlar:** ÖDA'nın kuzeyindeki kireçtaşı tepeleri ince bir toprak örtüsü ve çalır otu bitkileriyle kaplıdır. Bu alan tarıma uygun olmadığından doğal bozkır özelliğini korumaktadır. Güneydeki çöküntü ovasını dolduran alüvyal topraklarda ise kuru tarım alanları uzanır. Özellikle yüksek kesimlerinde, kuru dere yatakları boyunca bodur çalılış toplulukları yer alır.
- Türler:** Ülkemizin bozulmadan kalmış zengin bozkır alanlarından biridir. Alan kuşlar için küresel, bitki, sürtünge, memeli ve keşkek türleri içine bölgesel ölçekte önem sahiptir. ÖDA, çöl varanı (*Varanus griseus*) ve kıkırcıklu bağrıtağın (*Pterocles al-hata*) yaşadığı son alanlardandır. Ayrıca toyun (*Ovis montanus*) Türkiye'deki en önemli kışlama alanlarından biridir. Türkiye'nin en nadir memelilerinden ceylanın (*Gazelle subgütürası*) ülkemizdeki son üç yabani popülasyonundan biri ve en büyük olanı bu alanda yaşamaktadır. Yabani ceylan popülasyonunun 80 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Akçakale bozkırları Asya bahçe yediyuru (*Eilonyx melanurus*) için bölgesel ölçekte önem sahiptir.
- Alan Kullanımı:** Alanın tarıma elverişli olmayan yüksek kesimlerinde hayvancılık, daha alçak rakımlardaki ovalarda ise kuru tarım yapılır. Mercimek, buğday ve arpa bölgede yetiştirilen başlıca tarım ürünleridir.
- Tehditler:** ÖDA'daki en ciddi tehdit ceylanlar ve kuş türleri üzerindeki yasadışı avcılık baskısıdır. Öte yandan, alanın güneyinde yapılması planlanan sulama projeleri bölgedeki bozkır türlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Küçüldükçe hayvan sürülerinden kaynaklanan aşırı otlatma, tepelerdeki hassas bozkır bitki örtüsünün bozulmasına ve ceylanlar başta olmak üzere alandaki doğal otçullar için uygun yaşam alanlarının küçülmesine neden olmaktadır.
- Koruma Çalışmaları:** 2005 yılında Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, alanda bulunan

doğal ceylan popülasyonunun gelişmesini sağlamak amacıyla 75. Yıl Ceylan Ünlüme İstasyonu'nda yetiştirilen ceylanlardan 82'sini Akçakale bozkırlarına bırakmıştır. 2006 yılında bu alanın yabani hayatı geliştirme sahası olarak ilan edilmesine yönelik süreç devam etmektedir. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile Doğa Demeği, alandaki ceylanların korunması için ulusal bir kampanya başlatmıştır.

Toy (Otis montanus) © Franz Kovacs

- Yeni İyileşen Alanlar:** Otis montanus, Otis montanus, Otis montanus
- Süreçte İyileşen Alanlar:** Fehmi Yılmaz

128

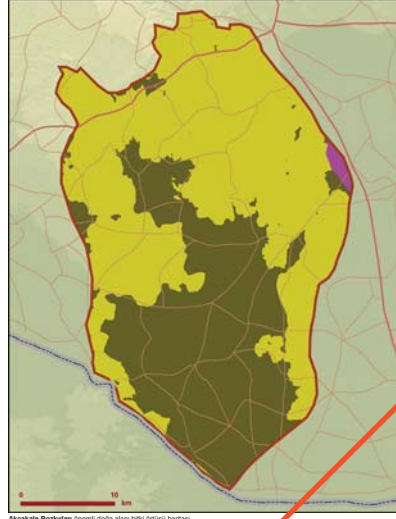
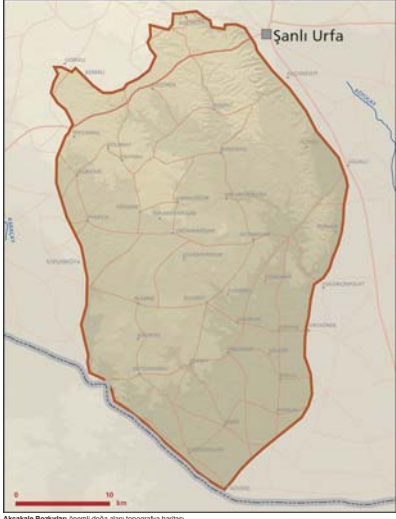
Alan Koordinatları

ÖDA'ların merkez noktalarını gösteren koordinatlar ondalık derece (decimal degree) sisteminde hazırlanmıştır. **K**, kuzey enlemlerini; **D**, doğu boylamlarını gösterir.

Alan Kodu

ÖDA kodları bölge bazında verilmiştir ve açıklamaları aşağıdaki gibidir:

- AKD:** Akdeniz Bölgesi
DKD: Doğu Karadeniz Bölgesi
DOG: Doğu Anadolu Bölgesi
EGE: Ege Bölgesi
GDA: Güneydoğu Anadolu Bölgesi
MAR: Marmara Bölgesi
OBK: Orta ve Batı Karadeniz Bölgeleri
ORT: Orta (İç) Anadolu Bölgesi

Alçakale Bozkırın önemli doğa alanı topografya haritası

Alçakale Bozkırın önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
<i>Astragalus roussianus</i>	0	0	—	VU	Var	A2, B1
<i>Geranium tuberosum</i> ssp. <i>obscuri-egyriacum</i>	0	0	—	CR	Var	B1, B2
<i>Anthus campestris</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Calandrella brachydactyla</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Circus pygmaea</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Falco naumanni</i>	0	0	VU	LC	20-30 Çift (Üreme)	A1, C1
<i>Melanocorypha calandris</i>	0	0	LC	LC	Var (Üreme)	C1
<i>Ovis montanus</i> - Avrupa	0	0	VU	VU	45-50 Birey (Kıtlama)	A1, B1, C1
<i>Pterocles alchata</i>	0	0	LC	LC	20-40 Çift (2001 Üreme)	C1
<i>Pterocles alchata</i>	0	0	LC	LC	Nadir (Üreme)	C1
<i>Pterocles orientalis</i>	0	0	LC	LC	Nadir (2002 Üreme)	C1
<i>Elanoides melanotos</i> - Urfa	0	0	LC	DD	Var	B2, C1
<i>Gazella subgutturosa</i> - Orta Doğu	0	0	NT	(CR)	80 Birey	B1, B2, C1
<i>Yarasa grisea</i> - Orta Doğu	0	0	—	(EN)	Var	B1, C1
<i>Melanargus citrea</i> - Doğu Akdeniz	0	0	—	EN	Var	B1, C1
<i>Sialia arctica</i> - Orta Doğu	0	0	—	CR	Var	B1, C1

Alçakale © Hilary & Geoff Welch

Tür Tablosu

Takson Adı: Yedi tür grubunun (Bitki, kuş, memeli, çiftyaşamlı, sürüngen, içsu balığı, kelebek, kız böceği) bilimsel tür veya alttür isimleridir. Türe ait meta (alt) popülasyon yada bölgesel popülasyon söz konusu olduğunda o türün bulunduğu bölgenin adı, tür adının yanına yazılmıştır.

E (Endemik): Tür veya alttürün ülkemize endemik olup olmadığını göstermektedir.

TE (Tek Nokta Endemiği): Dünya üzerinde tek bir noktada yaşayan ve o noktada nesli tehlike altında olan türleri belirtmektedir.

K (Küresel Kırmızı Liste): IUCN'in (Dünya Doğayı Koruma Birliği) www.redlist.org sitesinde yer alan kırmızı liste kategorisi. Kırmızı liste kategorilerinin açıklaması Ek 2'de verilmiştir. Eğer bir taksonun kategorisi " — " olarak işaretlenmişse bu o taksonun kırmızı liste kriterleri açısından henüz değerlendirilmediğini göstermektedir.

B (Bölgesel/Ulusal Kırmızı Liste): Taksonlar için hazırlanmış en güncel bölgesel veya ulusal kırmızı liste kategorisi. Parantez içinde gösterilen kategoriler, bu kitabın editörlerinin uzman görüşüyle atanmıştır.

Popülasyon Büyüklüğü ve Yıl: ÖDA kriterlerini sağlayan tür popülasyonlarının büyüklüğünü tanımlar. Tür gruplarının verilerinin bulunduğu tüm çalışmalar Doğa Derneği biyolojik çeşitlilik veritabanında toplanmıştır. Bazı türlerin alandaki sayısı her yıl değiştiğinden, popülasyon büyüklükleri aralık olarak verilmiştir. Bu aralıklar, veri toplama süresinde farklı yıllarda yapılmış sistematik sayımların alt ve üst değerlerine karşılık gelmektedir.

Üreme: Türün alanda kesin olarak veya çok büyük olasılıkla yuvaladığını gösterir.

Kışlama: Türün alanı kışı geçirmek için kullandığını gösterir.

Yazlama: Tür alanda yaz aylarında düzenli olarak görülmektedir ancak kesin olarak burada üremektedir.

Üreme sonrası: Tür alanı üreme dönemi sonunda tüy değiştirmek ve/veya sonbahar göçü öncesinde beslenmek için kullanmaktadır.

Göç: Türün sonbahar ve/veya ilkbahar göçü sırasında alanı konaklamak için kullandığını veya uçuş esnasında alan üzerinde büyük sayılarda toplandığını gösterir.

Üreme dışı: Tür alanda üreme dışı dönemlerin herhangi birinde görülmüştür ancak alanı mevsimsel döngüsünün hangi aşamasında kullandığı tam olarak bilinmemektedir.

Eğer bir tür için yıl bilgisi verilmemişse, bu durum o türün alanda veri toplama periyodu boyunca düzenli olarak görüldüğünü veya düzenli olarak bulunduğu tahmin edildiğini göstermektedir. Bir popülasyon için yıl bilgisinin verilmesi, türün ÖDA kriterini yalnızca verilen yıl ve mevsimde sağladığını ifade eder. Bu türlerin alanda düzenli olarak ÖDA kriterlerini sağlayıp sağlamadıklarının araştırılması gerekmektedir.

 Bitki

 Kuş

 Memeli

 Çiftyaşamlı

 Sürüngen

 İçsu balığı

 Kelebek

 Kızböceği

Alan Metni Yazar(lar)